

Kadın Sağlığı Danışma Merkezlerine Başvuran
Suriyeli Kadınların Üreme Sağlığı
ve
Toplumsal Cinsiyet Temelli şiddet Hizmetlerine
İlişkin İhtiyaçlarının Belirlenmesi
ARAşTIRMA RAPORU

Avrupa Birliği
Sivil Koruma ve İnsani Yardım
tarafından finanse edilmektedir

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
KADIN SAğLIğI
ARAşTIRMA VE UYGULAMA
MERKEZİ

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

Avrupa Birliği
Sivil Koruma ve İnsani Yardım
tarafından finanse edilmektedir

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
KADIN SORUNLARI
ARAŞTIRMA VE UYGULAMA
MERKEZİ

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

Kadın Sağlığı Danışma Merkezlerine Başvuran Suriyeli Kadınların Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Hizmetlerine İlişkin İhtiyaçlarının Belirlenmesi **Araştırma Raporu**

Araştırma Ekibi:

Prof. Dr. Şevkat Bahar-Özvarış
Doç. Dr. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu
Öğr. Gör. Dr. Hande Konşuk-Ünlü
Uzm. Psk. Türküler Erdost

Görüşmeciler:

Betül Sayın
Cansu Dayan
Dicle Paşa
Feride Yabancı

Kadın Sağlığı Danışma Merkezlerine Başvuran Suriyeli Kadınlarnn
Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyet Temelli şiddet Hizmetlerine İlişkin İhtiyaçlarının Belirlenmesi
Araştırma Raporu

Merdiven Yayın: 52

Birinci Baskı: Haziran 2019

ISBN 978-975-8991-41-9

Baskı

Elma Teknik Basım Matbaacılık Ltd. şti.
İvedik OSB Matbacılar Sitesi 1516/1 Sok. No: 35
Yenimahalle/Ankara
www.elmateknikbasim.com

Merdiven Yayın

şehit Bilgin Sokak No: 6/1 Maltepe - Ankara
Tel: 0312 232 30 88 Faks: 0312 232 31 02
www.merdivenreklam.com
merdivenreklamtanitim@gmail.com

Kadın Sağlığı Danışma Merkezlerine Başvuran Suriyeli
Kadınların Üreme Sağlığı
ve
Toplumsal Cinsiyet Temelli şiddet Hizmetlerine İlişkin
İhtiyaçlarının Belirlenmesi
Araştırma Raporu

Prof. Dr. şevkat Bahar-Özvarış
Doç. Dr. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu
Öğr. Gör. Dr. Hande Konşuk-Ünlü
Uzm. Psk. Türküler Erdost

Bu yayın, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi (HÜKSAM) tarafından “Kadın ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlar ve Kadın Sağlığı Danışma Merkezleri Oluşturmak Suretiyle Suriyeli ve Diğer Göçmen Kadınların Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı şiddet Hizmetlerine Erişimlerini Güçlendirme Projesi” kapsamında hazırlanmış ve basılmıştır. Kitap basımı giderleri Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları (ECHO) tarafından karşılanmıştır. Bu doküman Avrupa Birliği’nin mali desteği ile yürütölen insani yardım faaliyetlerini kapsamaktadır. Burada ifade edilen görüşler, hiçbir şekilde, Avrupa Birliği’nin resmi görüşlerini yansıtmemaktadır ve Avrupa Komisyonu dokümanın iğerdiği bilgilerden herhangi bir şekilde sorumlu değildir.

Her türlü yayın hakkı Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi (HÜKSAM)’a aittir. Kaynak gösterilmeksizin alıntı yapılamaz; her hakkı mahfuzdur.

ÖNSÖZ

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve üreme sağlığı sorunlarının, kadınlar açısından öncelikli sağlık konuları olduğu evrensel olarak kabul edilen bir gerçektir. Kadın olmakla birlikte zorla yerinden edilmiş bir kadın olmak, bu sağlık konularının önceliğini çok daha artırmakta ve bu konudaki eylemliliği gerekli kılmaktadır. Sağlık hakkı ve kadın hakları savunucuları olarak bizler, bu eylemlilik sorumluluğundan üzerimize düşeni olanaklarımız elverdiğince yerine getirme kararlılığımızı yaşama geçirmeye çalışıyoruz.

Bu doğrultuda, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi (HÜKSAM) olarak, 2015 yılından bu yana, UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun teknik desteği, Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları (ECHO)'nun finansal desteği ve Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ile imzaladığımız protokol ile “Kadın ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlar ve Kadın Sağlığı Danışma Merkezleri Oluşturmak Suretiyle Suriyeli ve Diğer Göçmen Kadınların Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hizmetlerine Erişimlerini Güçlendirme Projesi”ni yürütmekteyiz. Proje kapsamında Kadın ve Kız Çocukları için Güvenli Alanlar oluşturarak, mülteci kadın ve kız çocukları için toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve üreme sağlığı hizmetlerinin sunumundaki eksikleri gidermek adına katkımız olması için çabalıyoruz.

Yoğun emek sunularak ilerlenen ve iyi bir ekip çalışması olmaksızın yol almanın imkansız olduğu bu süreçte, akademik rolümüzün getirdiği sorumluluğu da her zaman duyumsuyoruz. Bu nedenle, verdiğimiz her kararda ve tüm faaliyetlerimizde bilimin sunduğu olanaklardan yararlanmayı olmazsa olmaz kabul ediyoruz. Bu bakış açısıyla yol aldığımız proje çalışmalarında, sunduğumuz hizmetlerin nasıl daha iyi olacağına kafa yorarken, hizmet sunduğumuz mülteci kadınların değerlendirmelerinin yolunuzu aydınlayacağını düşünerek bu araştırmayı yapmaya karar verdik. Araştırma sonuçlarının herkes için yeni fikirler vermesi ve etki alanının geniş olması en büyük dileklerimizdendi. Araştırma için Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Kurumu'ndan ve Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli onayları alarak çalışmalara başladık.

Yürüttüğümüz çalışmanın her aşaması çok değerli katkılarla örüldü, yapılan işler her dokunuşla daha da anlam kazandı. Bu süreçte, öncelikli olarak, Doç. Dr. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu, Öğr. Gör. Dr. Hande Konşuk-Ünlü ve Uzm. Psk. Türküler Erdost'tan oluşan özverili araştırma ekibi üyelerimize teşekkür etmek istiyorum. Bilgilerini çalışma azimleri ile çok güzel birleştirdiler. İkinci olarak, mülteci kadın ve kız çocuklarının gerçekten güvenini kazanarak, “güvenli alanlar” sözünü bir proje ismi olmaktan çıkaran Sosyal Çalışmacılar Tuğçe Uygun, Yonca Usta ve Esra Yurtseven'e, Psikolog Sevinç Sürmeli'ye ve proje koordinatörümüz Sinem Aydın'a tüm ekip adına teşekkürlerimi sunuyorum. Anketörlerimiz Betül

Sayın, Cansu Dayan, Dicle Paşa ve Feride Yabancı sayesinde, Suriyeli yararlanıcılarımıza ulaşip onların görüşlerinin bundan sonraki süreci belirlemeye katkı sunmasını sağladık. Onlara da teşekkürlerimizi iletmek istiyorum.

Elbette, hiçbir desteği bizden esirgemeyen ve her yardım çağrımıza koşan UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'na, finansal katkıları ile proje faaliyetlerinin hayata geçirilmesini olanaklı kılan Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları (ECHO)'ya ve hizmet sunduğumuz birimleri çatısı altına alarak bizi kendisinden bilen Ankara Sağlık Müdürlüğü'ne de şükranlarımızı sunuyoruz.

Kadınların özel gereksinimlerinin gözetildiği, hangi dili konuşursa konuşsun ve dünyanın neresinde olursa olsun ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlanabildiği ve haklarını sonuna kadar kullanabildiği bir geleceğe olan inancımızla araştırma sonuçlarımızı sizlerle paylaşıyoruz.

Prof. Dr. Ü. Şevkat BAHAR ÖZVARIŞ

HÜKSAM Müdürü

KISALTMALAR

CSÜS	Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı
CYBE	Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ECHO	Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları
HÜKSAM	Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi
HÜNEE	Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü
MISP	Minimum Başlangıç Hizmet Sunum Paketi - Minimum Initial Service Package
SPSS	Sosyal Bilimler için İstatistik Programı - IBM Statistics Package for Social Sciences
TCDŞ	Toplumsal Cinsiyete Dayalı şiddet
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
WGSS	Kadın ve Genç Kızlar için Güvenli Alanlar

TABLORAR LİSTESİ

Tablo 1.	Suriyeli mülteci kadınların temel özelliklerinin dağılımı.....	21
Tablo 2.	Suriyeli mülteci kadınların göç öncesinde maruz kaldıkları olayların dağılımı.....	22
Tablo 3.	Suriyeli mülteci kadınların Türkiye’de bulunma sürelerinin ve Türkiye’yi tercih etme nedenlerinin dağılımı.....	23
Tablo 4.	Suriyeli mülteci kadınların geldikleri ülkedeki akrabalarıyla iletişimlerinin dağılımı	24
Tablo 5.	Suriyeli mülteci kadınların göç öncesi ve göç sonrası çalışma durumlarının dağılımı.....	24
Tablo 6.	Suriyeli mülteci kadınların Türkiye’ye göç öncesi ve sonrası gelir getirici bir işte çalışma durumu	25
Tablo 7.	Suriyeli mülteci kadınların göç öncesinde ve göç sonrasında hane gelirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılama durumunun yüzde dağılımı	25
Tablo 8.	Suriyeli mülteci kadınların Türkiye’de karşılaştıkları sorunların yüzde dağılımı	26
Tablo 9.	Suriyeli mülteci kadınların Türkçe bilmemeye bağlı sorun yaşamalarına göre destek almalarının yüzde dağılımı	26
Tablo 10.	Suriyeli mülteci kadınların ilk evliliklerine ilişkin özelliklerinin yüzde dağılımı	27
Tablo 11.	Suriyeli mülteci kadınların yaşlarına göre ilk evlilik yaşlarının ve ilk eşleri ile yaş farklarının dağılımı	28
Tablo 12.	Suriyeli mülteci kadınların kendiliğinden ve isteyerek düşük ile ölü doğum sayılarına göre dağılımı	29
Tablo 13.	Suriyeli mülteci kadınların temel özelliklerine göre kendiliğinden ve isteyerek düşük ve ölü doğum yapmalarının yüzde dağılımı	29
Tablo 14.	Suriyeli mülteci kadınların gebeliği önleyici yöntem kullanımının yüzde dağılımı	33
Tablo 15.	Suriyeli mülteci kadınların temel özelliklerine göre gebeliği önleyici yöntem kullanımlarının yüzde dağılımı	35
Tablo 16.	Suriyeli mülteci kadınların eşleri ya da birliktelik oldukları erkeklerden yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin dağılımı	37
Tablo 17.	Suriyeli mülteci kadınların eşleri ya da birliktelik oldukları erkeklerden son 1 yıl içerisinde maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin dağılımı	38

Tablo 18. Suriyeli mülteci kadınların eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerden maruz kaldıkları şiddet ile mücadele yöntemlerinin dağılımı	40
Tablo 19. Suriyeli mülteci kadınların eşleri ya da birliktelik oldukları erkeklerden yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları farklı şiddet biçimleri ile yakın çevrelerine anlatma ya da herhangi bir kurumsal başvuruda bulunmalarının dağılımı	41
Tablo 20. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'ler ile ilişki kurmuş biçimine yönelik özelliklerin dağılımı	42
Tablo 21. Suriyeli mülteci kadınların Ankara'ya ilk geldikleri yıl ile WGSS'lere gelişlerinin dağılımı	42
Tablo 22. Suriyeli mülteci kadınların Türkiye'deki bazı hukuk kurallarına yönelik bilgi düzeylerinin WGSS'lere göre dağılımı	43
Tablo 23. Suriyeli mülteci kadınların, kadın sağlığına ilişkin bazı ifadelerle katılmalarının dağılımı...	44
Tablo 24. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerde sunulan hizmetlerden ve dağıtılan kitlerden memnuniyet düzeylerinin yüzde dağılımı	45
Tablo 25. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerden beklentileri ile ilgili ilk tercihlerinin dağılımı ...	46
Tablo 26. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerden beklentileri ile ilgili ikinci tercihlerinin dağılımı	47
Tablo 27. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerden beklentileri ile ilgili üçüncü tercihlerinin dağılımı	48
Tablo 28. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerde verilen hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik ilk önerilerinin dağılımı	48
Tablo 29. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerde verilen hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik ikinci önerilerinin dağılımı	49
Tablo 30. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerde verilen hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik üçüncü önerilerinin dağılımı	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Suriyeli mülteci kadınların eğitim durumlarının yüzde dağılımı	22
Şekil 2.	Suriyeli mülteci kadınların gebeliklerinin yüzde dağılımı	30
Şekil 3.	Suriyeli mülteci kadınların doğumu nerede yaptıklarının yüzde dağılımı	30
Şekil 4.	Suriyeli mülteci kadınların doğumlarına yardımcı olanların yüzde dağılımı	31
Şekil 5.	Suriyeli mülteci kadınların yaşamları boyunca gebeliği önleyici yöntem kullanımlarının yüzde dağılımı	31
Şekil 6.	Suriyeli mülteci kadınların halen gebeliği önleyici yöntem kullanımlarının yüzde dağılımı	32
Şekil 7.	Suriyeli mülteci kadınların halen kullandıkları gebeliği önleyici yöntemlere göre yüzde dağılımı	32
Şekil 8.	Suriyeli mülteci kadınların kullandıkları gebeliği önleyici yöntemi değiştirme isteklerinin yüzde dağılımı	34
Şekil 9.	Suriyeli mülteci kadınların gebeliği önleyici yöntem kullanmama nedenlerinin yüzde dağılımı	34
Şekil 10.	Suriyeli mülteci kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz bırakıldıkları farklı şiddet biçimlerinin yüzde dağılımı	36
Şekil 11.	Suriyeli mülteci kadınların son 12 ayda maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin yüzde dağılımı	37
Şekil 12.	Suriyeli mülteci kadınların maruz kaldıkları şiddet olaylarını yakın çevrelerine anlatmalarının yüzde dağılımı	39
Şekil 13.	Suriyeli mülteci kadınların maruz kaldıkları şiddet nedeniyle kurumsal başvuruda bulunmalarının yüzde dağılımı	39
Şekil 14.	Suriyeli mülteci kadınların maruz kaldıkları şiddeti yakın çevreye anlatma veya kurumsal başvuruda bulunmalarının dağılımı	41
Şekil 15.	Suriyeli mülteci kadınların Türkiye'nin bazı hukuk kurallarına yönelik bilgi düzeylerinin dağılımı	43
Şekil 16.	Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerde sunulan hizmetleri yeterli bulmalarının yüzde dağılımı	44
Şekil 17.	Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerde dağıtılan malzemeleri ve dağıtım sıklığını yeterli bulmalarının yüzde dağılımı	46

Kadın Sağlığı Danışma Merkezlerine Başvuran Suriyeli Kadınların
Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyet Temelli şiddet Hizmetlerine İlişkin İhtiyaçlarının Belirlenmesi
Araştırma Raporu

İÇİNDEKİLER

1. ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ VE AMACI	13
1.1. Amaçlar	16
1.2. Araştırmanın Önemi	16
2. YÖNTEM.....	17
2.1. Araştırmanın veri toplama aracı	18
2.2. Verilerin Toplanması	18
3. VERİ ANALİZİ	20
4. BULGULAR	21
4.1. Merkeze Başvuran ve Görüşülen Kadınların Profili	21
4.2. Suriyeli Mülteci Kadınların Evliliklerine İlişkin Bilgiler	27
4.3. Suriyeli Mülteci Kadınların Üreme Sağlığına İlişkin Bilgiler	28
4.4. Suriyeli Mülteci Kadınların Maruz Kaldıkları Ev İçi Şiddet	35
4.5. Suriyeli Mülteci Kadınların Kadın ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlara İlk Başvuruları... 41	
5. GENEL DEĞERLENDİRME	51
REFERANSLAR	56
EKLER	58

Kadın Sağlığı Danışma Merkezlerine Başvuran Suriyeli Kadınlarnn
Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyet Temelli şiddet Hizmetlerine İlişkin İhtiyaçlarının Belirlenmesi
Araştırma Raporu

1. ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ VE AMACI

İnsani krizler giderek artmakta; bireylerin, toplumların ve ekonomilerin üzerinde büyük yük oluşturmaktadır. Savaşlar ve doğal afetler insani krizlerin başında gelmektedir. Büyüyen eşitsizlikler, kırılabilirlik (vulnerability) ve güvenlik açığı daha az görünürdür ancak bedeli bir o kadar da ağırdır. Her yıl milyonlarca insan afetler, iklim değişiklikleri, savaşlar, açlık ve ekonomik sorunlar gibi pek çok nedenle doğdukları ve yaşadıkları toprakları terk etmekte, güvenli ve yaşanabilir bir ortam arayışı içine girmektedir (1).

Mültecilerin sosyal haklarına ilişkin çeşitli protokol ve sözleşmelerle uluslararası yazılı bir uzlaşma sağlanmış olsa da, sağlık hakkı ve sağlığın sosyal belirleyicileri bu temel hakların içerisinde bir koşula bağlanmamıştır (2). Dünyada 100 milyondan fazla birey insani yardıma ihtiyaç duymaktadır. İnsani yardıma ihtiyaç duyanların 26 milyonu ise kadın ve üreme çağındaki adölesanlardan (15-49 yaş grubu) oluşmaktadır (3).

İkinci Dünya Savaşından bu yana insani krizler nedeniyle yerinden edilmiş kişi sayısının en fazla olduğu dönemde 59 milyon kişinin yer değiştirdiği tahmin edilmektedir. Bir yılda doğal afetlerden etkilenen kişi sayısı 200 milyondur. Bu süreç geçicidir ve insanlar yerleşim alanlarına, eski hayatlarına kısa sürede geri dönmektedirler. Ancak mültecilerin evlerinden uzak, göç ettikleri ülkede yaklaşık 20 yıl geçirdikleri (3) dikkate alındığında, Suriye'den Türkiye'ye göç edenlerin de kısa süre içerisinde ülkelerine dönmelerini beklemek yanıltıcı olacaktır.

Savaş nedeniyle, 2011 yılında başlayan göç akını ile Türkiye'ye gelen Suriyelilerin nasıl tanımlanacağı ve bu tanıma bağlı olarak kazanacakları hukuki statü sürecin başından bu yana bir sorun alanı olmaya devam etmektedir. Bu bağlamda uluslararası korumaya ilişkin en temel belge 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi'dir (4). Sözleşme, Türkiye tarafından coğrafi ve tarihsel kısıtlama konularak imzalanmış, Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü ile coğrafi (Avrupa'dan gelen) ve zaman (1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar nedeniyle göç edenler) kısıtlaması kaldırılmış olsa da, Türkiye'de coğrafi sınırlandırma halen devam etmektedir (5). Bu sınırlandırmaya göre Avrupa'dan gelen kişilere "mülteci" statüsü verilmekte iken, Avrupa dışından gelen kişiler "sığınmacı" statüsü alabilmektedir.

Türkiye'de mülteci politikalarına ilişkin önemli olarak değerlendirilebilecek ikinci gelişme 04/04/2013 tarihinde kabul edilmiş ve 11/04/2014 tarihinden bu yana yürürlükte olan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur (6). Irk, milliyet, din ve siyasi düşünceye bağlı olarak baskı ve zulüm korkusu ile kendi ülkesinden çıkmış, uluslararası koruma talebinde bulunmuş ancak başvurusu hakkında son karar verilmemiş kişiler söz konusu Kanun kapsamındadır. Bu kişiler mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsünde olabilmektedirler.

Ülkelerindeki savaş nedeniyle ani bir şekilde açık kapı politikası ile Türkiye'ye gelmiş, geri göndermeme ilkesi ile de Türkiye'de kalan Suriyeliler, coğrafi sınırlandırmadan kaynaklı olarak mülteci

statüsü kazanamamış ve uluslararası koruma talepleri bireysel olarak değerlendirmeye alınamamıştır. Suriyeliler, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91 inci maddesi doğrultusunda, 22/10/2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ile geçici koruma statüsü altına alınmışlardır (7). Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler, üçüncü bir ülke tarafından mülteci olarak kabul edilene kadar Türkiye'de geçici olarak kalma hakkına sahiptirler. Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler kendilerine verilen geçici koruma kimlik belgesi ile, sağlık, eğitim, sosyal yardım, tercümanlık ve benzeri hizmetlerden yararlanmaktadırlar. Bu hizmetler içerisinde vurgulanması gereken en önemli hususlardan birisi de, geçici koruma kimlik belgesi olanların çalışma izni alınarak gelir getiren bir işte çalışabilecek olmalarıdır. Bu çalışmada, yasal olarak geçici koruma statüsünde olarak kabul edilmelerine rağmen, içinde buldukları koşulların ve yaşadıkları deneyimlerin mülteci statüsündekiler ile benzerlik göstermesi nedeniyle mülteci tanımının kullanılması tercih edilmiştir.

Suriyeli mülteci kadınların, özellikle de evli olmayanların sağlık ve üreme sağlığı, cinsel şiddet ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet yaşama durumlarına ilişkin oldukça sınırlı veri mevcuttur. Suriyeli mültecilerin %75'i kadın ve çocuk olup kadın ve kız çocuklarının büyük çoğunluğu üreme çağındadır (8). Kadınlar ve kız çocukları, kriz anında daha dezavantajlıdırlar ve hayatta kalma, kaçıp kurtulma ihtimalleri daha azdır. Kriz döneminde, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, beklenmeyen ve istenmeyen gebelikler, maternal hastalıklar ve ölümler, toplumsal cinsiyet temelli şiddet en sık karşılaşılan risklerdir (3). Savaş ve çatışma dönemlerinde cinsel şiddetin arttığı da araştırmalarda ifade edilmektedir (9).

Gebeliğe ilişkin nedenlerden ötürü dünya genelinde anne ölümleri 1990'da yılda 529bin iken, 2013 yılında 289 bin'e gerilemiştir. Hemoraji (27%), gebelik ilişkili hipertansiyon (14%) ve sepsis (11%), hala anne ölümlerinin en önemli sebepleridir. Dünya genelinde 100bin doğumda 400'lerde olan anne ölümleri 200'e kadar gerilemiştir. Anne ölümlerinde hemen hemen %45'lik bir düşüş görülmektedir. Ancak maternal mortalitenin 100bin'de 100'ün üzerinde olduğu bölgelerde bu düşüş %2'dir. Hatta bazı bölgelerde hiç düşüş görülmemiştir. Suriye'de maternal mortalite hızı 1990, 2010, 2013'de sırayla 41, 24, 16'dır. Anne ölüm hızında azalma olmasına rağmen bu azalma beklenen düzeyde değildir (10).

Anne ölümlerinin azaltılması ve istenmeyen gebeliklerin önlenmesinde kontraseptif yöntem kullanımı oldukça önem taşımaktadır. Dünyada kontraseptif yöntem kullanımı 1990'da %55 iken, bu sıklık 2012'de %64'e yükselmiştir. 2007-2014 tarihleri arasında Suriye'de aile planlaması ihtiyacı olduğu halde aile planlaması hizmetlerine ulaşamayanların sayısı % 16, herhangi bir kontraseptif yöntem kullanım sıklığı ise %54' tür (10). Suriye'de antenatal bakım ihtiyacı değerlendirildiğinde en az bir kez doğum öncesi bakım alan gebe sıklığı %88 iken doğum öncesi en az 4 kere bakım alanların sıklığı %64'dür. Sağlık personeli eşliğinde doğum yapma sıklığı %96 (standart eğitimli personellerin dışındaki kişiler de dahil), neonatal tetanoz aşılama oranı %94'dür (10).

Bebeklik dönemi aşılama oranları incelendiğinde (ilk bir yaş); 1990'da kızamık aşılama oranının %87'den 2013'de %61'e düştüğü görülecektir. Ayrıca 2013'de difteri, tetanoz ve poliomyelit (DTP), Hepatit ve haemophilus influenzae tip b (Hib) aşılama oranları ise sırayla, %41, %71, % 41'e gerilemiştir.

AIDS'li gebelerin Suriye'de antiretroviral tedavi alıp almadıkları bilinmemektedir. Tüberküloz yeni tanı hızları %89'dan %74'e gerilemiştir. Kazalara bağlı ölümler 2012 yılında 100bin'de 308'dir. Diğer ülkelerle kıyaslandığında bu, çok büyük bir rakamdır. Ayrıca, Suriye'de sağlık istatistikleri değerlendirildiğinde; 5 yaş altı mortalite sebeplerinin içinde kaza ve yaralanmalara bağlı sebepler 2000 yılında %5'den 2013'de %10'a yükselmiştir (10). Bu veriler doğrultusunda bakıldığında, Suriye'deki anne sağlığının iyileştirilmesi ile ilgili istatistikler kalkınma hedeflerinin gerisindedir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 02.05.2019 tarihli verilerine göre, ülkemizde geçici koruma kapsamında 3.603.088 kişi bulunmaktadır. Yüzde 38'i 15 yaş altındaki çocuklar, %60'ı ise 15 yaş üzerindeki kadınlardan oluşan bu grup sağlık hizmetleri ihtiyacı açısından özel bir gruptur. Bu grubun, Türkiye'deki sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanabilme durumlarına ilişkin kanıta dayalı ve kapsamlı veri bulunmamaktadır (11).

Suriyeli kadınların sağlık hizmetlerine ilişkin durumunun Türkiye'deki kadınlardan farklı olabileceği göz ardı edilmemelidir. Kadınların sağlığı ile ilgili durumların tespiti yapılmadığı ve özel ihtiyaçları ile ilgili önlemler alınmadığı sürece, sağlık sorunları kalıcı hale gelebilir. Bu nedenle, klinik çalışmalarda bu konuların gözetilmesi gerekmektedir (12).

Sığınmacı ve mülteci kadınların sağlığı ile ilgili birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bulaşıcı hastalıklar, beslenme ve barınma sorunları, cinsel şiddet ve saldırı sorunları, üreme sağlığı sorunları, çevre sağlığı sorunları, kronik hastalıklar, psikiyatrik sorunlar bunların başlıcalarıdır (13). Bu nedenle mülteci kadınların ve kız çocuklarının sağlık gereksinimlerinin nitelikli bir şekilde karşılanması önem taşıyan eylem alanlarından bir tanesidir.

Türkiye, 2011 yılında uyguladığı açık kapı politikasının ardından, başta Suriye olmak üzere birçok ülkeden göç almıştır. Yaşanan bu yoğun göç sonucu özellikle ekonomik, sağlık ve sosyal alanlardaki gereksinimler, kamu hizmetlerine ek olarak, mültecilere odaklı ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetilen destek hizmetlerini de zorunlu kılmıştır. Bu destek hizmetlerine bir örnek olarak, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi (HÜKSAM) tarafından, Ankara Sağlık Müdürlüğü ile imzalanan protokol doğrultusunda UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ortaklığı ve Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları (ECHO) finansal desteği ile "Kadın ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlar ve Kadın Sağlığı Danışma Merkezleri Oluşturmak Suretiyle Suriyeli ve Diğer Mülteci Kadınların Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hizmetlerine Erişimlerini Güçlendirme Projesi" yürütülmektedir. Söz konusu Proje kapsamında Ankara'da hizmet veren Alemdağ, Gülveren ve Yenimahalle'de yer alan Kadın ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlarda (WGSS) sığınmacı/mülteci kadınlara yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir. WGSS'lerde verilen hizmetler; cinsel sağlık, üreme sağlığı ve gebeliği önleyici yöntemlere ilişkin bireysel danışmanlık ve grup eğitimleri, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili farkındalık geliştirici faaliyetler, şiddete uğrayan kadınlar için psiko-sosyal destek, şiddeti önlemek için kadınları güçlendirme faaliyetleri (ör. kent gezisi, pazar gezisi, piknik, vb.), yine bu kapsamda kadınlar için Türkçe pratik konuşma çalışmaları, proje kapsamında istihdam edilen Suriyeli sağlık aracılarının programlı eğitimleri, anneleriyle birlikte gelen mülteci çocukların katıldığı faaliyetler ve UNFPA tarafından sağlanan yardım kitlerinin dağıtımından oluşmaktadır.

Mart 2015'de Altındağ İlçesi'nin Ulubey Mahallesi'nde tek merkezle başlayan çalışma, Şubat 2016'da Mamak İlçesi'nin Gülveren Mahallesi'nde, Altındağ ilçesinin Alemdağ Mahallesi'nde ve Yenimahalle İlçesi'nin Yenimahalle Mahallesi'nde olmak üzere toplam üç merkeze çıkmıştır. WGSS'ler, Ankara İl Sağlık Müdürlüğü'ne ait Göçmen Sağlığı Merkezlerinin binalarının içinde yer almaktadır. Merkezlerin her birinde; iyi derecede Arapça konuşan bir kadın sosyal çalışmacı ve psikolog çalışmaktadır. İki Merkezde doktor yardımcısı olarak görev yapan Iraklı birer kadın doktor hizmet vermektedir. Ayrıca, kendi toplulukları ile WGSS'ler arasında köprü görevi görmek üzere eğitilerek istihdam edilen 35 Suriyeli ve diğer ülkelerden gelmiş sağlık aracısı kadın (health mediator)¹ bulunmaktadır. Temizlik personeli, güvenlik personeli ve tercümanları ile birlikte Proje kapsamında, 2019 yılı Mayıs ayı itibarıyla, 23'ü mülteci olmak üzere toplam 33 kişiye istihdam alanı sağlanmaktadır. Bu projede çalışan tüm personelin kadın olması da ayırddedici bir özelliğidir.

1 2018'de bu sayı 15'e indirilmiştir ve halen 15 kişi ile hizmet sunumuna devam edilmektedir.

1.1. Amaçlar

Bu araştırmanın uzun dönemli amacı yerinden edilmiş Suriyeli kadınların üreme sağlığı, toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve diğer hizmetlere ilişkin ihtiyaçlarının saptanması ve belirlenen konularda gerekli eğitim, destek ve yasal düzenlemelerin yapılması için ilgili birimlerin farkındalığının artırılmasıdır. Hedef kitlesi Ankara ili Mamak İlçesi'nin Gülveren Mahallesi'nde, Altındağ ilçesinin Alemdağ Mahallesi'nde ve Yenimahalle İlçesi'nin Yenimahalle Mahallesi'nde olmak üzere, Ankara İl Sağlık Müdürlüğü'ne ait Göçmen Sağlığı Merkezlerinin binalarının içinde yer alan WGSS'lere herhangi bir nedenle başvuran Suriyeli kadınlar olan araştırmanın yakın dönemdeki amaçları ise:

- Suriyeli kadınların sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi,
- Üreme sağlığına ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi,
- Kadınların evlilik ilişkilerine yönelik detaylı bilgi elde edilmesi ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet biçimlerinden fiziksel, cinsel ve duygusal şiddete maruz kalma düzeylerinin saptanması,
- Şiddet biçimlerinden herhangi birine maruz kalan Suriyeli kadınların herhangi bir kurumsal destek alıp almadıklarının belirlenmesi,
- HÜKSAM koordinasyonunda hizmet veren WGSS'lerden aldıkları hizmetlere ilişkin görüşleri ve bu hizmetlerden memnuniyet düzeylerinin belirlenmesidir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Türkiye'deki geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin sayısı 2011 yılından başlayarak giderek artmaktadır ve bu durum, ülke içinde önemli bir sorun olmaya başlamıştır. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2019 yılı 02.05.2019 tarihli güncel verisine göre ülkemizde kayıtlı ve geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin sayısı 3.603.088'e ulaşmıştır. Bu grubun içinde kadınların sayısı ise 1.651.193'dür. Bu mültecilerin 91.183'ü Ankara'da ikamet etmektedir (11). Türkiye için yeni bir çalışma alanı olması nedeniyle, pratikte yaşanan sorunlar ve iyi uygulamalar doğrultusunda sosyal politikalar ve hizmetler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle, WGSS'lerde Suriyeli kadınlar ile bire bir çalışılmasından doğan deneyim çok değerlidir ve bu deneyimin bilimsel yöntemlerle araştırılarak, elde edilen bulguların hizmet ve politikalara yansıtılması gerekmektedir.

Göç ve kadın sağlığı açısından değerlendirildiğinde, konuya ilişkin son zamanlarda yürütülen araştırmaların sayısı gittikçe artmaktadır. Bu bağlamda özellikle Suriyeli kadınların, yerel halktan farklı olan kendilerine özel ihtiyaçlarının belirlenmesi, toplumsal cinsiyet ve üreme sağlığı temelli sağlık risklerinin ve ihtiyaçlarının anlaşılması önemlidir. Bu araştırmanın da, Suriyeli kadınların üreme sağlığı ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet hizmetlerine yönelik ihtiyaçlarının belirlenmesine katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

Araştırma aynı zamanda hizmetlerin, hizmet alıcısının ihtiyaçları göz önüne alınarak planlanabilmesi veya revize edilmesine de olanak tanımaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler, yerinden edilmiş kadınların üreme sağlığı ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet hizmetlerine ilişkin ihtiyaçları konusunda gerekli eğitim, destek ve yasal düzenlemelerin yapılması için ilgili birimlerin farkındalığının artırılması çalışmalarına da ışık tutmaktadır. Bununla birlikte, araştırma verilerinden yararlanılarak yerel düzeydeki kaynakların etkin kullanımı ve kurumlararası işbirliklerinin geliştirilmesi konularına ilişkin de öneriler getirilmektedir.

2. YÖNTEM

Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi (HÜKSAM), 2015 yılından itibaren Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ile imzalanan protokol doğrultusunda UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ortaklığı ve Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları'nın (ECHO) finansal desteği ile “Kadın ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlar ve Kadın Sağlığı Danışma Merkezleri Oluşturmak Suretiyle Suriyeli ve Diğer Göçmen Kadınların Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hizmetlerine Erişimlerini Güçlendirme Projesi”ni yürütmeye başlamıştır. Proje kapsamında Sağlık Bakanlığı'na ait Göçmen Sağlığı Merkezleri'nin çatısı altında Kadın ve Kız Çocukları için Güvenli Alanlar (WGSS) kurulmuştur. Mart 2015 tarihinde yalnızca bir WGSS ile başlayan çalışma, Şubat 2016'da yeni açılan iki merkezle birlikte, Alemdağ, Gülveren ve Yenimahalle'de, üç merkezli bir çalışma olarak devam etmektedir.

İnsani kriz durumları için, Minimum Başlangıç Hizmet Sunum Paketi (Minimum Initial Service Package - MISP)'de (14) tanımlanan cinsel sağlık ve üreme sağlığı (CSÜS) konuları ile toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDSŞ) konuları, mülteci kadın ve kız çocukları açısından öncelikli müdahale alanlarıdır. MISP, CSÜS konusunda çok önemli bir uluslararası belge olmakla birlikte, cinsel şiddetin önlenmesi ve sonuçlarının yönetilmesi, anne ve yenidoğan ölümlerinin önlenmesi gibi konuların temel sağlık hizmetlerine entegre olmasını da içermektedir. UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun da bir üyesi olduğu Kriz Durumlarında Üreme Sağlığı Kurumlararası Çalışma Grubu² tarafından geliştirilmiş olan MISP, Merkezlerde sunulmakta olan hizmetlerde temel alınmakta ve bu kritik aracın uygulanarak CSÜS konularında bilinç artırılmasına katkı sağlanmaktadır. Merkezlerde, iyi derecede Arapça konuşan sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar görev yapmaktadır. Bu durum, kadınların TCDSŞ ve CSÜS gibi konularda da kendilerini rahat olarak ifade etmelerine olanak vermekte ve personel ile başvuranlar arasında güvene dayalı bir ilişki kurulmasına katkıda bulunmaktadır.

Araştırma kapsamında Alemdağ, Gülveren ve Yenimahalle'de yer alan WGSS'lere başvuran kadınlar ile görüşülmüştür. Bu araştırma, Suriyeli kadınları temsil etme iddiasında değildir. Araştırma tanımlayıcı tipte bir epidemiyolojik araştırmadır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı, yüz yüze uygulanmış anketler aracılığıyla bilgi elde etmeyi hedefleyen bir araştırmadır.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerin organizasyonunda sosyal hizmet uzmanları ve psikologların desteği alınmış, aynı zamanda görüşmeler iyi derecede Arapça bilen sosyal bilimler kökenli 4 kadın görüşmeci tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmecilerin seçiminde Arapça diline hakim olmanın yanı sıra, görüşmecilerin toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda duyarlı olmaları da dikkate alınmıştır. Görüşmecilere, verilerin toplanmaya başlanmasından önce, görüşmelerde dikkat edilmesi gereken konular, görüşme teknikleri, ankette yer olan soruların amaçları ve özellikle

2 Inter-Agency Working Group on Reproductive Health in Crises.

kadına yönelik şiddet ve bu tür araştırmalarda dikkat edilmesi gereken etik konuları içeren 2 günlük eğitim verilmiştir. Eğitimin bir gününde, görüşmeciler Arapça kavramlar konusunu tartışarak, araştırma soru kağıdını denemişler ve birbirleri ile uygulama yapmışlardır.

2.1. Araştırmanın veri toplama aracı

Araştırmada kullanılan anket, WGSS'lere başvuran mülteci kadınların üreme sağlığı ve toplumsal cinsiyet temelli şiddete dayalı sorunlarının tespitine yönelik soruları içerecek biçimde hazırlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak araştırmanın başladığı tarihten itibaren 1 ay içinde WGSS'lere başvuran kadınlar arasından gönüllü olanlar ile görüşülmesi planlanmıştır. Görüşmeler, başvuruda bulunan Suriyeli mülteci kadınlardan gönüllü olarak katılmak isteyenler ile görüşme öncesinde araştırmanın amacı, içeriği, süresi ve araştırma sonuçlarının paylaşımı konusunda bilgilendirme yapıldıktan ve onay alındıktan sonra gerçekleştirilmiştir. Görüşme formunda, Suriyeli mülteci kadınların demografik özellikleri, göç öncesi yaşamlarına ilişkin temel bilgiler, Türkiye'yi tercih etme nedenleri, şu an Ankara'da birlikte yaşadıkları hanehalkı üyelerine ilişkin temel bilgi, evlilik ilişkileri, gebelik/doğum ve gebeliği önleyici yöntem kullanımına ilişkin bilgi, eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerden maruz kaldıkları şiddet bilgisi ile WGSS'lere başvurularına ilişkin konuları içeren sorular yer almaktadır.

Araştırmanın sorularının hazırlanmasında üreme sağlığı ve kadına yönelik şiddet araştırma alanında uluslararası araştırmalarda kullanılan soru formatları temel alınmıştır. Örneğin, fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet ile ilgili sorular, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE) tarafından yürütülmüş olan iki araştırmada (15 ve 16) kullanılan sorulardan alınmıştır. Bu sorular, daha önceki araştırmalarda kullanılmış, saha çalışması sırasında anlaşılması test edilmiş ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından tanımlanan şiddet biçimlerini ifade eden eylemlere yer vermesi (Türkçe-İngilizce ve İngilizce-Türkçe test edilmesi nedeniyle) ve güvenilir olması nedeniyle tercih edilmiştir. Ankette yer alan şiddete ilişkin sorular, DSÖ'nün (17) etik ve güvenlik kapsamında yer alan konuları dikkate alacak biçimde düzenlenmiştir. Sorularda, şiddet ifadesi kullanılmamış onun yerine şiddet içeren eylemler sorulmuştur. Üreme sağlığına ilişkin sorularda da, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmalarında kullanılan sorular ve formattan yararlanılmıştır. Araştırma için Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı alınmıştır (Ek. 1). Etik Kurul onayının ardından, WGSS'lerin Sağlık Bakanlığı'nın Göçmen Sağlığı Merkezleri içerisinde yer alıyor olması nedeniyle Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Kurumu'ndan da gerekli izin alınmıştır.

Araştırmada kullanılacak anket formunun son haline getirilmesinden önce, üç merkezde, her merkezde görüşmelerin yapıldığı bir ön deneme gerçekleştirilmiştir. Araştırma tasarımı ve analizinde 4 kişi, saha çalışmasında ise 4 kişi görev yapmıştır. Araştırmanın saha çalışması, Ağustos- Eylül 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir ve 1,5 ay sürmüştür.

2.2. Verilerin Toplanması

Alemdağ, Gülveren ve Yenimahalle'de kurulan WGSS'lerin her birinde; iyi derecede Arapça konuşan bir kadın sosyal hizmet uzmanı çalışmaktadır. Bunun yanında, üç merkezde hafta boyunca dönüşümlü olarak görev yapan iyi derecede Arapça konuşan bir kadın psikolog da, proje kapsamında istihdam edilmiştir. Araştırma sürecinde bu üç merkeze başvuran mülteci kadınlara, sosyal hizmet uzmanları ve/veya psikolog tarafından araştırma ve anketle ilgili gerekli açıklama yapılarak onam alındıktan sonra anketler tamamlanmıştır.

Anketler, merkezlere başvuran Suriyeli mülteci kadınlardan görüşmeye istekli olanlar ile yüz yüze görüşmeler aracılığıyla yapılmıştır. Şiddete maruz kaldığını ve buna yönelik destek talep ettiğini belirten mülteci kadınların bu konuda hizmet veren kurumlara yönlendirilmeleri sağlanmıştır. Bu bağlamda, daha önce proje başlangıcında Kadın Dayanışma Vakfı, Çankaya Belediyesi, Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü gibi kurumlar ile görüşülerek, proje hakkında bilgi verilmiş ve proje kapsamında destek talep edilebileceği bilgisi iletilmiştir. Görüşmeler, sosyal bilimler alanında yüksek öğretime devam eden ve iyi derecede Arapça bilen görüşmeciler tarafından, mülteci kadınlar ile yalnız kalınarak, WGSS'lerin bir odasında, Suriyeli mülteci kadınların kendilerini rahat ifade edebilecekleri bir ortamda gerçekleştirilmiştir.

3. VERİ ANALİZİ

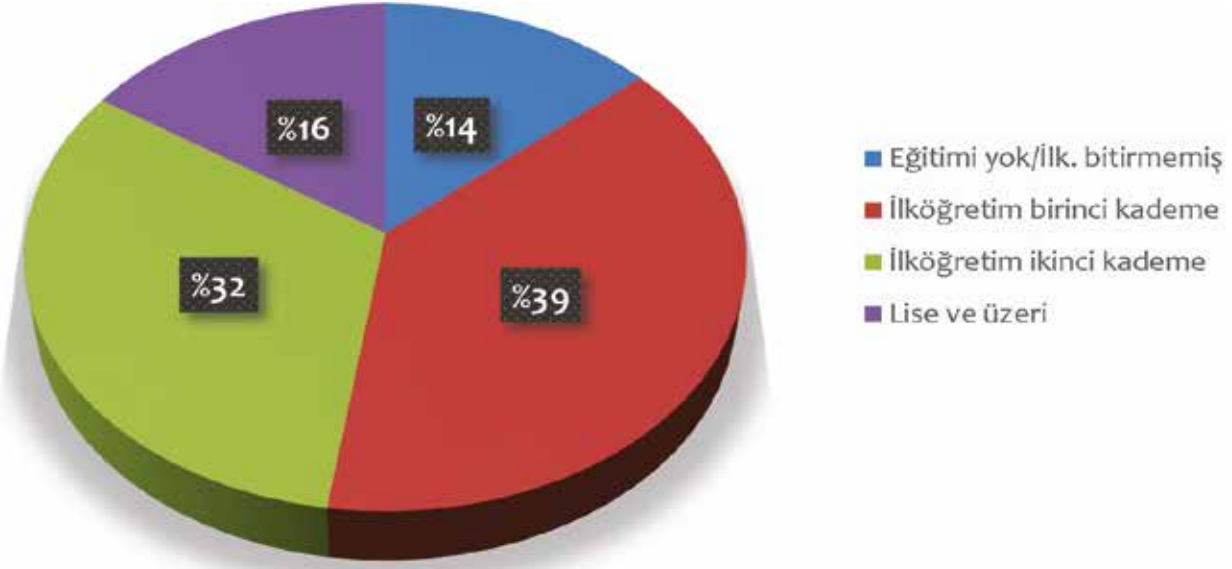
Araştırmada veri girişi ve analizi IBM Statistics Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Programı - SPSS ver. 23.0) istatistiksel paket programı kullanılarak yapılmıştır. Analizlerde tanımlayıcı istatistikler sürekli değişkenler için ortalama ve standart sapma ile kategorik değişkenler için ise sayı ve yüzdelerle sunulmuştur. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler çapraz tablolarla gösterilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Merkeze Başvuran ve Görüşülen Kadınların Profili

Ankara ilindeki üç WGSS'ye başvuran ve araştırmaya katılan 413 kadının %42'si 15-29 yaş aralığındaki genç bir nüfusu oluşturmaktadır. Merkezler arasında, Yenimahalle WGSS'ye gelerek araştırmaya dahil olan kadınlar daha genç bir grubu oluşturmaktadır (%57). İleri yaş grubunda olan kadınların oranı %14'dür. Çalışmaya katılan kadınların büyük bir bölümü okuryazardır, her beş kadından biri okuma-yazma bilmemektedir. Okula devam etmeyenlerin arasından okur-yazar olmayanların oranı ise %19 düzeyindedir. En fazla yoğunlaşılan eğitim düzeyi genelde, ortaokul ve altında (%84) iken, lise ve üzerindeki eğitime sahip olanların oranı oldukça sınırlıdır. Kadınların eğitim düzeylerinin dağılımı açısından, lise ve üzeri eğitime sahip olan kadınların oranı (%20) da Yenimahalle ilçesinde daha yüksektir. Medeni durumları açısından bakıldığında, kadınların %97'si en az bir kez evlenmiştir (Tablo 1).

Temel özellikler	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Yaş (n=413)								
15-29	42,1	174	34,7	42	32,4	46	57,3	86
30-44	36,3	150	41,3	50	40,1	57	28,7	43
45+	21,5	89	24,0	29	27,5	39	14,0	21
Okur-yazarlık (n=413)								
Okur-yazar	80,9	334	87,6	106	77,5	110	78,7	118
Okur-yazar değil	19,1	79	12,4	15	22,5	32	21,3	32
Eğitim (n=359)								
Eğitimi yok/İlk. bitirmemiş	13,6	49	12,8	14	6,0	7	21,1	28
İlköğretim birinci kademe	38,7	139	47,7	52	35,0	41	34,6	46
İlköğretim ikinci kademe	32,0	115	27,5	30	44,4	52	24,8	33
Lise ve üzeri	15,6	56	11,9	13	14,5	17	19,5	26
Medeni durum (n=413)								
Hiç evlenmemiş	2,9	12	3,3	4	4,2	6	1,3	2
Evlenmiş	97,1	401	96,7	117	95,8	136	98,7	148
Ortalama hane halkı büyüklüğü (n=413)	6,0		6,1		5,7		6,3	
*sütun yüzdesi								

Şekil 1. Suriyeli mülteci kadınların eğitim durumlarının yüzde dağılımı

Araştırmaya katılmış olan Suriyeli mülteci kadınların anadilleri Arapçadır, anadili Kürtçe olan sadece bir kadınla görüşülmüştür. Irak doğumlu bir kadın ile Lübnan doğumlu iki kadın dışındaki mültecilerin hepsi Suriye doğumludur. Türkiye'ye göç etmeden önce hemen hepsinin Suriye'de, göç öncesinde Halep ve Hama şehirleri ilk iki sırada yaşanan yerlerdir.

Savaş nedeniyle göç etmek zorunda kalan kadınlara kendilerinin ya da aileden veya yakınlarından birinin başına gelebilecek bazı olayları yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Araştırmaya katılan kadınların hemen hepsi en az bir olaya maruz kaldığını belirtmiştir. Birden fazla mağduriyetin yaşandığı bu süreçte, kadınlar tarafından en çok maruz kalınan olaylar arasında ilk sıralarda “çatışmanın içinde kalma” ile “evin ya da malların zarar görmesi” gelmektedir. “Çocukların eğitimine devam edememesi” mülteci kadınların yarısı, aileden ya da yakınlardan birinin “öldürülmesi” ise kadınların %47’si tarafından dile getirilmiştir. Çocukların eğitim sorunu en fazla Alemdağ WGSS’deki kadınlar tarafından dile getirilmiştir (%83). Belirtilenlerin dışında ifade edilen diğer olaylar “yaralanma”, “tutuklanma” ve “tehdit edilme”dir. Yaşam koşullarının olumsuzluğu, yoksulluk ile korku, kaygı gibi psikolojik sorunlar ise daha az ifade edilmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2. Suriyeli mülteci kadınların göç öncesinde maruz kaldıkları olayların dağılımı

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Maruz kalınan olaylar								
Çatışmanın içinde kalma	92,0	380	98,3	119	85,9	122	92,7	139
Evin ya da malların zarar görmesi	86,7	358	95,0	115	76,1	108	90,0	135
Çocukların eğitime devam edememesi	49,6	205	82,6	100	50,7	72	22,0	33
Öldürülme	47,9	198	55,4	67	38,7	55	50,7	76
Yaralanma	37,8	156	45,5	55	36,6	52	32,7	49
Tutuklanma	24,2	100	21,5	26	28,2	40	22,7	34
Tehdit edilme	19,6	81	30,6	37	9,2	13	20,7	31

Yoksulluk ve olumsuz yaşam koşulları	5,6	23	19,0	23	---	---	---	---
Korku, güvenlik kaygısı, psikolojik sorunlar	5,1	21	17,4	21	---	---	---	---
Diğer	1,5	6	3,3	4	1,4	2	---	---
<i>En az bir olaya maruz kalınması</i>	99,5	411		121		142		148
*sütun yüzdesi								

Ankara’da ikamet eden Suriyeli mülteci kadınlara Türkiye’de ilk olarak geldikleri il sorulduğunda, üçte ikisinin cevabı (%66) Ankara olmuştur. Ankara’dan sonra ilk yerleşim yeri olarak seçilen iller, sırasıyla Hatay, Gaziantep, Kilis ve Adana’dır. Türkiye’yi tercih etme nedeni olarak sırasıyla Türkiye’de akrabalarının ya da tanıdıklarının olması (%32), Türkiye’nin mültecileri kabul etmesi (%24), ulaşımın kolay olması (%20) ve Türkiye’ye duyulan güven (%17) biçiminde ifade edilmiştir. Mültecilerin üçte biri açısından mülteciler arasındaki dayanışma ağının etkisi olduğu söylenebilir. Bu bakış açısıyla, Gülveren’deki mülteci kadınların göç etme nedenleri arasında öne çıkan nedenin “Türkiye’nin kabul etmesi” biçiminde olması, bu grubun en azından göç aşamasında, mülteciler arasındaki dayanışma ağından diğer iki ilçeye oranla daha az destek alması biçiminde yorumlanabilir. Türkiye’de ne kadar süredir buldukları sorulduğunda ise çoğu bulunma sürelerini üç yıl (%37) olarak ifade etmiştir (Tablo 3). Türkiye’de bulunma süresi yaklaşık 3 yıl olan mülteci kadın gruplarının, Ankara’da yaşama süreleri ise ortalama 2 yıldır.

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Türkiye’de bulunma süresi ve tercih sebebi								
Türkiye’de bulunma süresi (n=413)								
1 yıldan az	8,7	36	6,6	8	2,8	4	16,0	24
1 yıl	11,4	47	5,0	6	11,3	16	16,7	25
2 yıl	25,2	104	17,4	21	30,3	43	26,7	40
3 yıl	36,8	152	52,9	64	34,5	49	26,0	39
4 yıl ve üzeri	17,9	74	18,2	22	21,1	30	14,7	22
Ankara’da bulunma süresi (n=411)								
1 yıldan az	11,7	48	7,4	9	6,4	9	20,0	30
1 yıl	18,7	77	6,6	8	17,9	25	29,3	44
2 yıl	29,7	122	21,5	26	33,6	47	32,7	49
3 yıl	32,6	134	56,2	68	29,3	41	16,7	25
4 yıl ve üzeri	7,3	30	8,3	10	12,9	18	1,3	2
Türkiye’yi tercih etme nedenleri (n=413)								
Akrabalarının/ Tanıdıklarının olması	32,2	133	35,5	43	25,4	36	36,0	54
Türkiye’nin kabul etmesi	24,2	100	12,4	15	40,8	58	18,0	27
Ulaşım kolaylığı	20,1	83	27,3	33	11,3	16	22,7	34
Türkiye’ye duyulan güven	17,4	72	17,4	21	13,4	19	21,3	32
Dini nedenler	3,6	15	5,8	7	4,9	7	0,7	1
Diğer	2,4	10	1,7	2	4,2	6	1,3	2
*sütun yüzdesi								

Görüşülen kadınların geldikleri ülkede halen yaşayan akrabalarının olup olmadığı sorulduğunda, kadınların %97'sinin cevabı evet olmuştur. Geride bırakmak zorunda kaldıkları akrabalar ile büyük oranda mobil telefon (%78) ve whatsapp (%14) aracılığıyla iletişim kurduğunu belirten kadınların %6'sı ise interneti kullandıklarını belirtmiştir. İletişim kurma biçimlerinin yüzdesi, üç ilçedeki WGSS'lerde farklılaşsa da, benzer bir örüntü söz konusudur. Kadınların neredeyse hepsinin (%99) geçici koruma kimliği bulunmaktadır (Tablo 4).

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Geldikleri ülkede halen yaşayan akrabaların olup olmaması (n=413)								
Evet	97,3	402	95,9	116	98,6	140	97,3	146
Hayır	2,7	11	4,1	5	1,4	2	2,7	4
Akrabaları ile iletişim kurma yolları (n=412)								
Mobil telefon	77,7	320	75,0	90	95,8	136	62,7	94
Whatsapp	13,8	57	17,5	21	2,8	4	21,3	32
İnternet	6,1	25	1,7	2	0,7	1	14,7	22
Diğer	2,4	10	5,8	7	0,7	1	1,3	2
*sütun yüzdesi								

Suriyeli mülteci kadınların sosyal yaşama katılımlarında önemli rol oynayan faktörlerden birisi olan çalışma yaşamına katılımları göç öncesi ve göç sonrası değerlendirilecek biçimde sorulmuştur. WGSS'lere başvuran kadınlar arasında Türkiye'ye gelmeden önce gelir getirici bir işte çalıştığını belirtenler sadece %16'dır. Ülkelerindeki çalışma koşulları daha detaylı sorulduğunda çalışan kadınların yarısından biraz fazlası (%53) küçük esnaf olduğunu, %30'u memur olduğunu, %11'i ise ev eksenli olarak kazanç sağladıklarını belirtmişlerdir. Türkiye'de ise, kadınların çalışma yaşamına katılımı %5 düzeyindedir (Tablo 5).

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Türkiye'ye gelmeden önce gelir getirici bir işte çalışma durumu (n=413)								
Evet	15,5	64	16,5	20	16,9	24	13,3	20
Ev eksenli çalışan	10,9	7	25,0	5	8,3	2	---	---
Küçük esnaf	53,1	34	55,0	11	54,2	13	50,0	10
Memur (Öğretmen, öğretim üyesi, hemşire, kuran öğretmeni)	29,7	19	10,0	2	33,3	8	45,0	9
Diğer	6,3	4	10,0	2	4,2	1	5,0	1
Hayır	84,5	349	83,5	101	83,1	118	86,7	130
Türkiye'de halen gelir getirici bir işte çalışma durumu (n=413)								
Evet	5,1	21	5,0	6	7,0	10	3,3	5
Hayır	94,9	392	95,0	115	93,0	132	96,7	145
* sütun yüzdesi								

Çalışma durumunun göç sürecini nasıl etkilediğini gösteren Tablo 6’da görüldüğü gibi, göç öncesi çalışan kadınların %19’u Türkiye’de de çalışmaya devam edebilmiş, ancak %81’i göç sonrasında ücretli bir işte çalışmaya devam edememiştir. Bu sonuç, kadınların çalıştıkları işlerin statülerinin düşük olması ile de ilgili görünmektedir. Gülveren WGSS’ye başvuruda bulunan kadınlar arasında çalışma yaşamına katılımın diğer merkezlere oranla biraz daha fazla olmasında da, göç öncesi çalışma deneyiminin olması etkilidir.

Göç sonrası çalışma durumu																
Göç öncesi çalışma durumu	Toplam				Alemdağ				Gülveren				Yenimahalle			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Evet	18,8	12	81,3	52	15,0	3	85,0	17	25,0	6	75,0	18	15,0	3	85,0	17
Hayır	2,6	9	97,4	340	3,0	3	97,0	98	3,4	4	96,6	114	1,5	2	98,5	128

* satır yüzdesi

Kadınların kendilerinin gelir elde etmelerinin yanı sıra, hanehalkı gelirinin yaşam için temel ihtiyaçları karşılayıp karşılamadığı da sorulmuştur. Mülteci kadınların %41’i, Türkiye’ye gelmeden önce hanehalkı gelirinin temel ihtiyaçlarını karşılamasını orta düzeyde yeterli biçiminde tanımlamıştır. Merkezler özelinde incelendiğinde, Alemdağ WGSS’de görüşülen kadınların %52’si hanehalkı gelirinin temel ihtiyaçlarını karşılamasını tamamen yeterli, Gülveren ve Yenimahalle WGSS’lerine başvuran kadınların çoğunluğu orta düzeyde yeterli bulduklarını söylemişlerdir (Tablo 7).

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Türkiye’ye gelmeden önce hanenin gelirinin temel ihtiyaçları karşılama durumu (n=413)								
Tamamen yeterli	30,8	127	52,1	63	31,0	44	13,3	20
Orta düzeyde yeterli	41,2	170	32,2	39	35,9	51	53,3	80
Yetersiz	28,1	116	15,7	19	33,1	47	33,3	50
Şu anda yaşadığımız hanenin gelirinin temel ihtiyaçları karşılama durumu (n=413)								
Tamamen yeterli	1,0	4	2,5	3	0,7	1	---	---
Orta düzeyde yeterli	24,9	103	39,7	48	29,6	42	8,7	13
Yetersiz	74,1	306	57,9	70	69,7	99	91,3	137

* sütun yüzdesi

Suriyeli mülteci kadınların Türkiye’de karşılaştıkları öncelikli sorunlar uyum sağlama ve yabancı dil olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadilin farklı olması, uyum sağlamayı da olumsuz düzeyde

etkilemektedir. Anadili Arapça olan mülteci kadınların Türkiye’de gündelik hayatta Türkçe iletişim kurma zorunluluğu önemli iletişim engellerinden biridir. Görüşülen kadınların %87’si iletişim kurarken dil problemi yaşadıklarını belirtmiştir. Ancak, Suriyeli mülteci kadınların sadece %26’sı Türkçe öğrenme konusunda destek almışlardır. Alemdağ WGSS’ye başvuran kadınlarda bu oran diğer merkezlere göre daha yüksektir (%41) (Tablo 8).

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Türkçe bilmemeye bağlı sorun (iletişim açısından)								
Evet	87,4	361	92,6	112	76,1	108	94,0	141
Hayır	12,6	52	7,4	9	23,9	34	6,0	9
Türkçe öğrenmek konusunda herhangi bir destek alma								
Evet	25,9	107	41,3	50	28,9	41	10,7	16
Hayır	74,1	306	58,7	71	71,1	101	89,3	134
Geçici koruma kimliği olup olmadığı								
Evet	99,3	410	100,0	121	100,0	142	98,0	147
Hayır	0,7	3	---	---	---	---	2,0	3

* sütun yüzdesi

Türkçe bilmeme konusunda sorun yaşadığını belirtmesine rağmen, kadınların yaklaşık dörtte birinin dil öğrenme konusunda WGSS’lerden destek almış olması, Türkçe öğrenme konusunun üzerinde ayrıca durulması gereken bir konu olduğuna dikkat çekmektedir. Yenimahalle ilçesinde yaşayan Suriyeli mülteci kadınların dil konusundaki destekleri diğer iki merkeze oranla daha da düşüktür (Tablo 9).

	Türkçe öğrenme konusunda herhangi bir destek alma															
	Toplam				Alemdağ				Gülveren				Yenimahalle			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır	
Türkçe bilmemeye bağlı sorun yaşama	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Evet	24,4	88	75,6	273	41,1	46	58,9	66	27,8	30	72,2	78	8,5	12	91,5	129
Hayır	36,5	19	63,5	33	44,4	4	55,6	5	32,4	11	67,6	23	44,4	4	55,6	5

*sattır yüzdesi

4.2. Suriyeli Mülteci Kadınların Evliliklerine İlişkin Bilgiler

WGSS'lere başvuran kadınların büyük bir bölümü (%92) en az bir kez evlenmiştir. En az bir kez evlenmiş olan Suriyeli mülteci kadınların yarısından fazlasının (%59) ilk evlenme yaşının 18 yaşından daha erken yaşta olduğu görülmektedir. 18 yaşın altında evlenme oranı %52 ile en az Yenimahalle'deki WGSS'ye başvuran kadınlar arasında görülmektedir. On sekiz yaş sınırı, özellikle kadınların bedensel, zihinsel ve ruhsal olarak evlilik sorumluluklarını taşımaya uygun olmadıklarına dikkat çeken ve uluslararası alanda kabul edilen bir sınırdır. Sadece kız çocuklar için sorun olmasa da, büyük oranda kadınlar daha erken yaşta evlendirildiğinde, eşler arasındaki yaş farkı da artmaktadır. Araştırma kapsamında görüşülen kadınların eşlerinin ilk evlilik yaşları çoğunlukla 18 yaşın üzerindedir. Suriyeli eşler arasında 18 yaşından önce evlenenlerin oranı %3 düzeyindedir. Üç WGSS açısından da sonuçlar benzerdir. Suriyeli kadınların %69'unun eşleri ile yaş farkı 5 yaş ve üzerinde iken yaklaşık aynı yaş grubunda -2 yıllık fark- olanların oranı yüzde 10'un altındadır. Suriyeli mülteci kadınların araştırma sırasındaki yaşları dikkate alındığında, 45 yaş ve üzerindeki kadınlar arasında %61 olan erken evlenme yüzdesi, 15-29 yaş grubunda %59'dur. Eşler arasındaki yaş farkı da büyük oranda 5 yaşın üzerindedir. WGSS'lerdeki örüntü de bu konuda büyük bir değişiklik göstermemektedir. (Tablo 10 ve 11). Bu yüzdeler, 18 yaşından önce evlenme riskinin Suriyeli mülteci kadınlar açısından önemli bir risk olduğunu göstermektedir. Anne sağlığının yanı sıra bebek sağlığına da olumsuz etkileri olan çocuk yaşta gerçekleşen evlilikler konusu, Türkiye'de önemli bir sorun olmaya mülteciler ile birlikte artarak devam edecek gibi görünmektedir.

Evliliklerin kuruluş biçimleri, kadınların yaşamları hakkında ve evliliğin gelenekselliği konusunda önemli bilgi sunmaktadır. Suriyeli mülteci kadınların evliliklerinin yaklaşık üçte ikisi ailelerinin kararı ile gerçekleşmiştir. Kadınların dini nikahlı olma yüzdesi (%97), resmi nikahtan (%90) biraz daha yüksektir, ancak her iki nikahın bulunması da yaygındır. Evliliklerde başlık parası %48 düzeyinde, akraba evliliği ise %42 düzeyindedir. Çalışma yaşamına da çok düşük bir oranda dahil olan Suriyeli mülteci kadınlar açısından evlilik kararları, büyük oranda aileler tarafından verilmekte ve geleneksel evliliklerin ön planda olduğu görülmektedir. Öte yandan, mülteci kadınlar arasında halen eşinin başka bir ilişkisi ya da evliliği olduğunu belirten kadınların oranı %10 düzeyindedir (Tablo 11).

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
İlk evlenme yaşı (n=401)								
18 yaşının altında	58,6	235	65,0	76	60,3	82	52,0	77
18 yaşının üzerinde	41,4	166	35,0	41	39,7	54	48,0	71
Eşin ilk evlenme yaşı (n=401)								
18 yaşının altında	3,0	12	1,7	2	3,7	5	3,4	5
18 yaşının üzerinde	97,0	389	98,3	115	96,3	131	96,6	143
İlk eş ile yaş farkı (n=401)								
Kadın 2+ yıl büyük	0,7	3	0,9	1	1,5	2	---	---
Yaklaşık aynı yaş	8,2	33	3,4	4	7,4	10	12,8	19
Erkek 2-4 yıl büyük	22,4	90	19,7	23	17,6	24	29,1	43
Erkek 5-9 yıl büyük	45,9	184	47,9	56	44,1	60	45,9	68
Erkek 10+ yıl büyük	22,7	91	28,2	33	29,4	40	12,2	18
Evlilik kararı (n=400)								
Kendimiz	27,0	108	27,4	32	28,7	39	25,0	37

Ailelerimiz	73,0	292	72,6	85	70,6	96	75,0	111
Resmi nikah (n=401)								
Evet	90,3	362	88,9	104	93,4	127	88,5	131
Hayır	9,7	39	11,1	13	6,6	9	11,5	17
İmam nikahı (n=401)								
Evet	96,8	388	100,0	117	99,3	135	91,9	136
Hayır	3,2	13	---	---	0,7	1	8,1	12
Nikah durumu (n=401)								
Hem resmi hem dini nikah	87,8	352	88,9	104	92,6	126	82,4	122
Sadece resmi nikah	2,5	10	0,0	0	0,7	1	6,1	9
Sadece dini nikah	9	36	11,1	13	6,6	9	9,5	14
Nikah yok	0,7	3	0,0	0	0,0	0	2,0	3
Başlık parası (n=398)								
Evet	48,0	191	76,1	89	71,9	97	3,4	5
Hayır	52,0	207	23,9	28	28,1	38	96,6	141
Akrabalık (n=399)								
Evet	42,4	169	36,5	42	44,9	61	44,6	66
1.derece akraba	85,8	145	78,6	33	77,0	47	98,5	65
2.derece akraba	14,2	24	21,4	9	23,0	14	1,5	1
Hayır	57,6	230	63,5	73	55,1	75	55,4	82
Sizden başka eş (n=401)								
Evet	10,0	40	12,8	15	11,0	15	6,8	10
Hayır	90,0	361	87,2	102	89,0	121	93,2	138

* sütun yüzdesi

Kadının yaşı	İlk evlenme yaşı				İlk eş ile yaş farkı									
	18 yaş altı		18 yaş üstü		Kadın 2+ yıl büyük		Yaklaşık aynı yaş		Erkek 2-4 yıl büyük		Erkek 5-9 yıl büyük		Erkek 10+ yıl büyük	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
15-29	59,0	98	41,0	68	0,0	0	9,6	16	25,3	42	49,4	82	15,7	26
30-44	56,8	83	43,2	63	1,4	2	5,5	8	19,9	29	47,9	70	25,3	37
45+	60,7	54	39,3	35	1,1	1	10,1	9	21,3	19	36,0	32	31,5	28
Toplam	58,6	235	41,4	166	0,0	0	9,6	16	25,3	42	49,4	82	15,7	26

* satır yüzdesi

4.3. Suriyeli Mülteci Kadınların Üreme Sağlığına İlişkin Bilgiler

Mülteci kadınların doğurganlıkları ve üreme sağlığına ilişkin bilgiler, araştırmaya katılan kadınların %91'inin en az bir kez canlı doğum yaptığını göstermektedir; her üç WGSS'deki kadınlar açısından da bu oran azalmamaktadır. Kadınların ölü doğum, kendiliğinden ya da isteyerek düşük yapmaları, onların üreme sağlığını etkileyen önemli faktörler arasındadır. Tablo 12'de bu konudaki yüzdeler verilmektedir.

	Kendiliğinden düşük				İsteyerek düşük				Ölü doğum			
	Toplam	Alemdağ	Gülveren	Y.mahalle	Toplam	Alemdağ	Gülveren	Y.mahalle	Toplam	Alemdağ	Gülveren	Y.mahalle
0	63,0	57,9	61,3	68,7	84,3	79,3	83,1	89,3	91,5	89,3	88,0	96,7
1	58,2	68,6	52,7	53,2	73,8	76,0	70,8	75,0	82,9	84,6	76,5	100,0
2	24,8	15,7	29,1	29,8	16,9	16,0	16,7	18,8	8,6	7,7	11,8	---
3	13,7	15,7	10,9	14,9	6,2	8,0	8,3	---	8,6	7,7	11,8	---
4+	3,3	---	7,3	2,1	3,1	---	4,2	6,3	---	---	---	---
Ortalama sayı	1,66	1,47	1,80	1,70	1,40	1,32	1,50	1,38	1,26	1,23	1,35	1,00
Kadın sayısı	153	51	55	47	65	25	24	16	35	13	17	5

* sütun yüzdesi

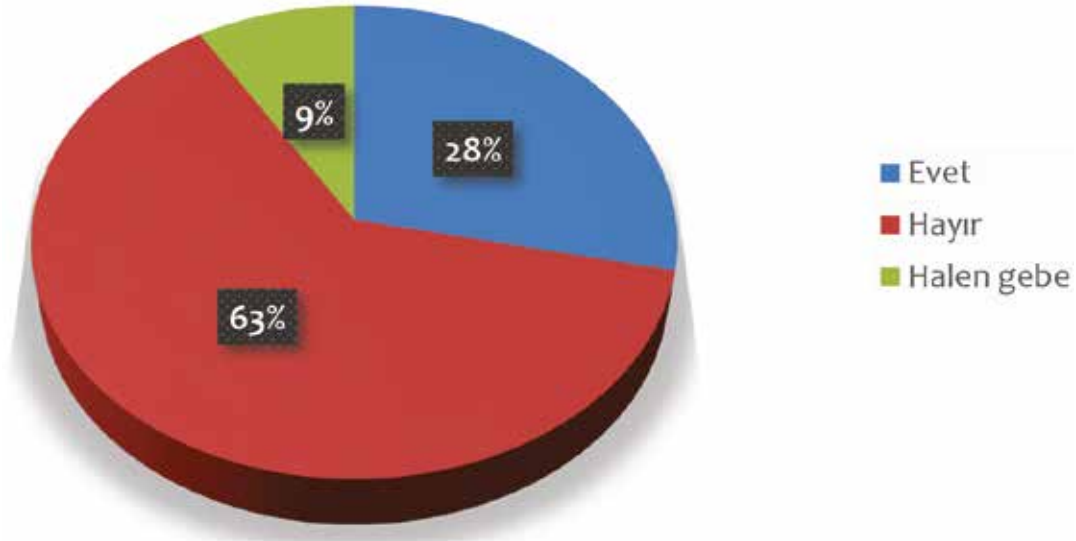
Suriyeli mülteci kadınların doğurganlıkları ve üreme sağlığına ilişkin bilgiler ile kadınların temel özellikleri değerlendirildiğinde kendiliğinden ve isteyerek düşük yapanların büyük bir çoğunluğu 30-44 yaşları arasındadır (sırasıyla %43 ve %49). Ölü doğum yapan kadınların %51'ini 45 ve üstü yaş grubundaki kadınlar oluşturmaktadır. Kendiliğinden ya da isteyerek düşük ya da ölü doğum yapanların büyük bir çoğunluğunu ilköğretim mezunu kadınlar oluşturmaktadır (sırasıyla %49, %53 ve %56). Kendiliğinden düşük yapanların yaklaşık yarısı 3-4 çocuk sahibiyken (%48), isteyerek düşük yapanların %41'i ve ölü doğum yapanların %41'i 3-4 çocuk sahibidir (Tablo 13).

Temel özellikler	Kendiliğinden düşük		İsteyerek düşük		Ölü doğum	
	%*	n	%*	n	%*	n
Yaş (n=413)						
15-29	28,1	43	6,2	4	8,6	3
30-44	43,1	66	49,2	32	40,0	14
45+	28,8	44	44,6	29	51,4	18
Eğitim (n=359)						
Eğitimi yok/İlk. bitirmemiş	13,0	17	21,6	11	3,7	1
İlköğretim birinci kademe	48,9	64	52,9	27	55,6	15
İlköğretim ikinci kademe	26,6	35	17,7	9	29,6	8
Lise ve üzeri	11,5	15	7,8	4	11,1	3
Yaşayan çocuk sayısı						
0	0,7	1	1,6	1	0,0	0
1-2	30,3	44	34,9	22	35,3	12
3-4	47,6	69	41,3	26	41,2	14
5+	21,4	31	22,2	14	23,5	8

* sütun yüzdesi

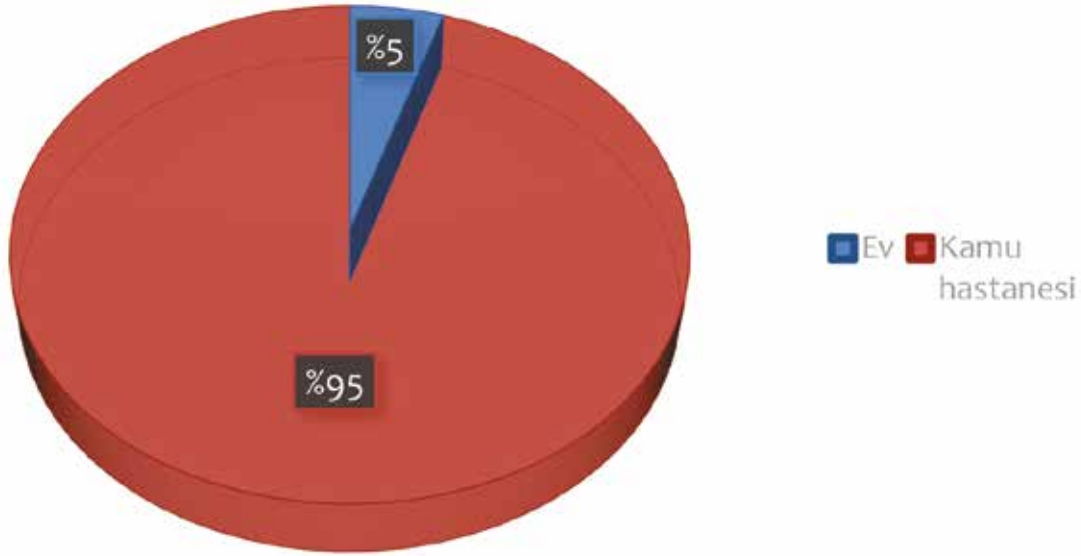
4.3.1. Türkiye'de Yaşanan Gebelikler

Görüşülen 413 kadın içinden 117'si Türkiye sınırları içinde gebelik yaşamıştır; 36 kadın araştırma sırasında halen gebedir. Suriyeli kadınların %28'i Türkiye'ye geldikten sonra gebelik yaşamıştır. Halen gebe olanların oranı ise %9'dur (Şekil 2). Yenimahalle'deki WGSS'ye başvuran kadınların büyük oranda 15-29 yaş grubunda olmasının da etkisiyle, bu WGSS'de halen gebe olan kadınların sayısı diğer WGSS'lerden daha yüksektir.

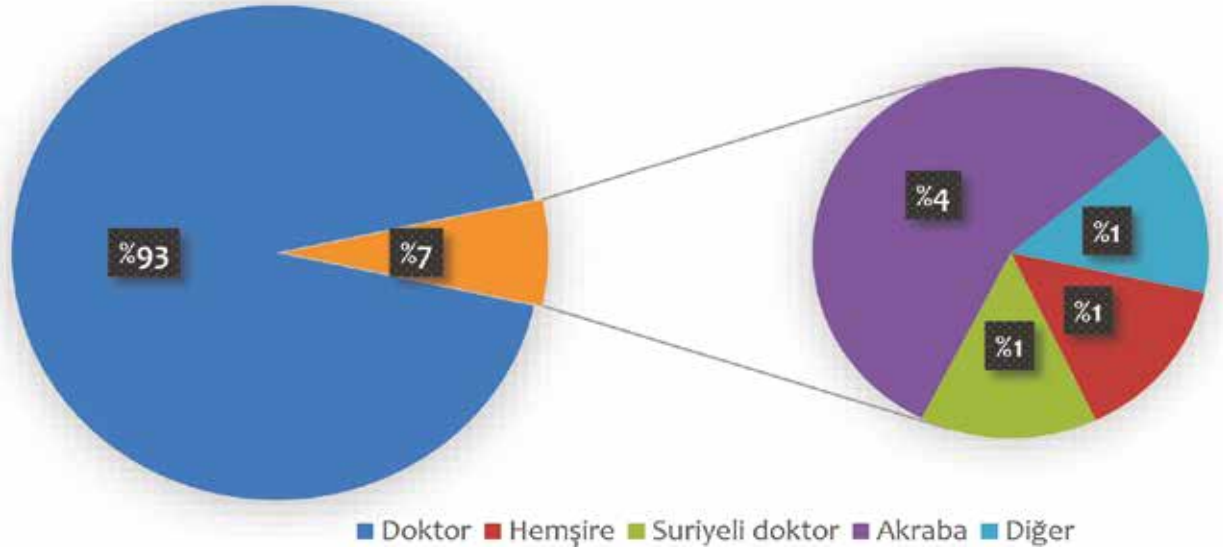
Şekil 2. Suriyeli mülteci kadınların gebeliklerinin yüzde dağılımı

Türkiye’de yapılan doğumların %95’i kamu hastanelerinde gerçekleşmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. Suriyeli mülteci kadınların doğumu nerede yaptıklarının yüzde dağılımı

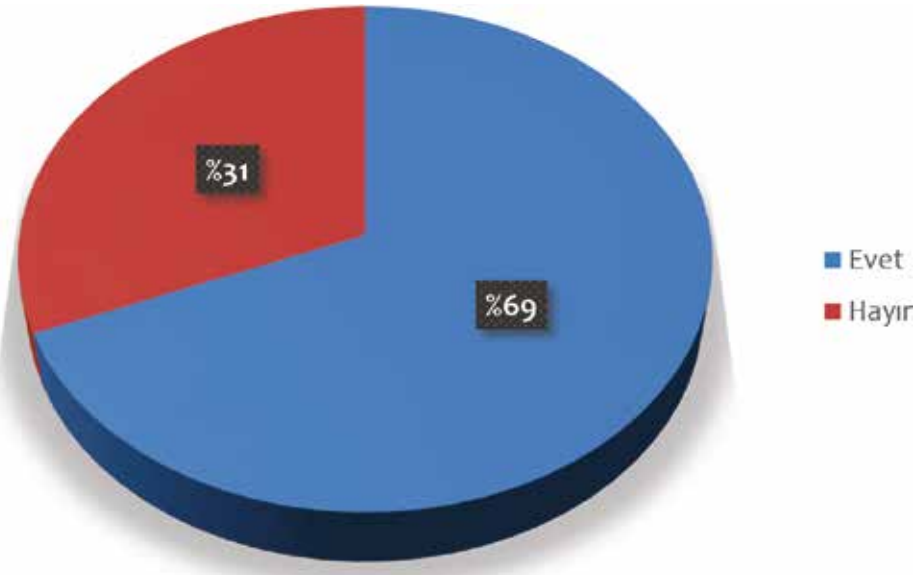
Suriyeli mülteci kadınların Türkiye’de yaptıkları doğumlar, büyük oranda kamu hastanelerinde (%95) ve doktor tarafından gerçekleştirilmiştir (%93). Doktor dışında gerçekleşen doğumların (%7) yarısından biraz fazlasında akrabalar (%4) doğuma yardım etmişler. Suriyeli doktorların yardımıyla gerçekleşen doğumlar ise % 1 düzeyindedir (Şekil 4). WGSS’ler açısından da bu örüntü geçerlidir. Bu sonuçlar, WGSS’lere ulaşabilen Suriyeli mülteci kadınların kendilerinin ve bebeklerinin sağlığı açısından önemli oranda hizmete ulaşabildiklerini göstermektedir.

Şekil 4. Suriyeli mülteci kadınların doğumlarına yardımcı olanların yüzde dağılımı

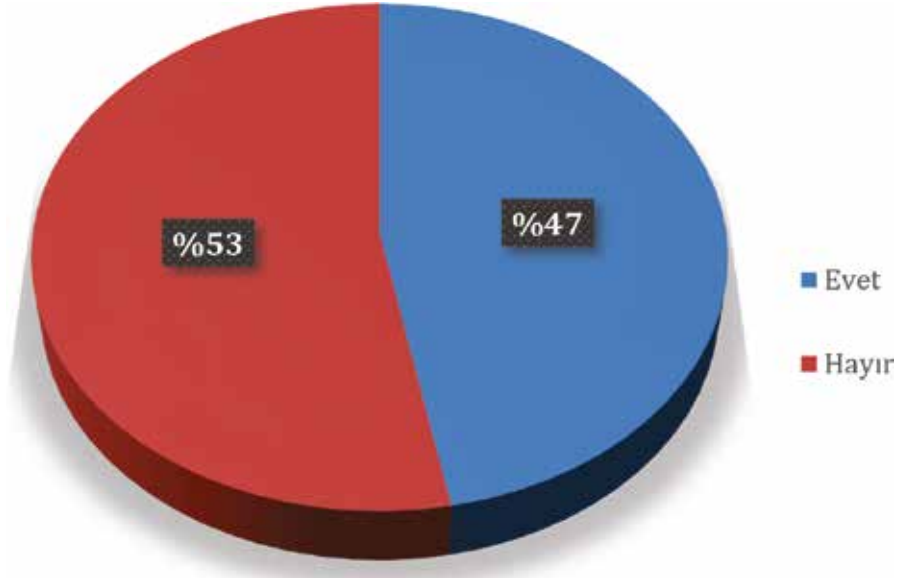
4.3.2. Gebeliği Önleyici Yöntem Kullanımı

WGSS'lere başvuran ve görüşülen kadınlara, gebeliği önlemek veya geciktirmek için yaşamları boyunca hiç yöntem kullanıp kullanmama durumları sorulduğunda %69'u yaşamları boyunca herhangi bir yöntem kullandıklarını belirtmişlerdir (Şekil 5).

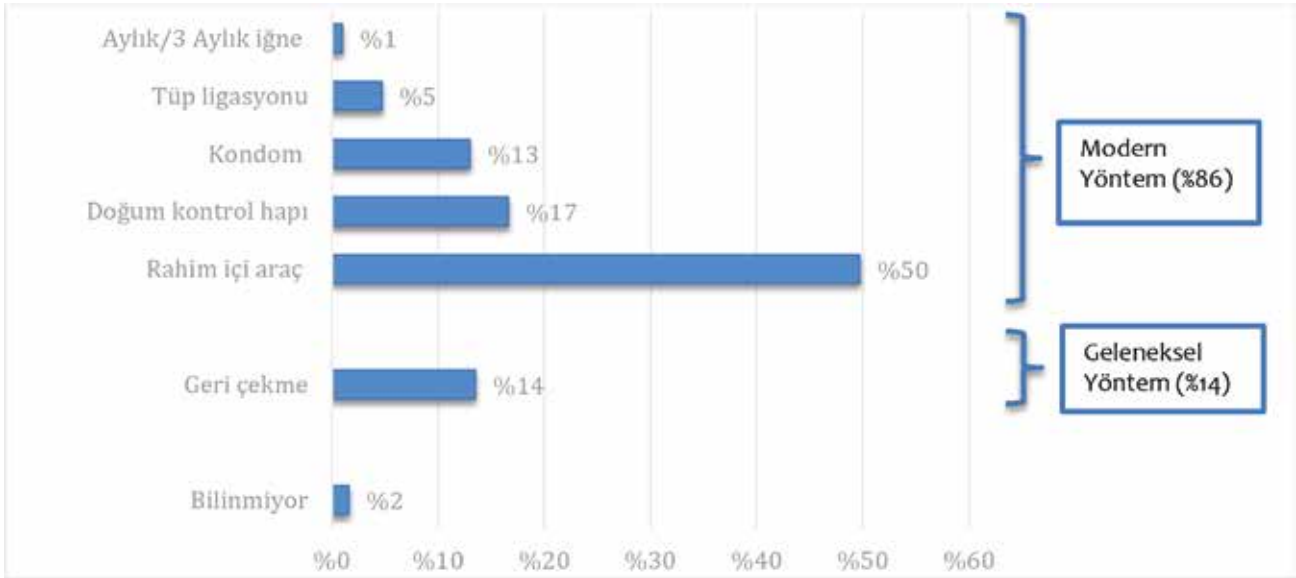
Şekil 5. Suriyeli mülteci kadınların yaşamları boyunca gebeliği önleyici yöntem kullandıklarını yüzde dağılımı

Halen yöntem kullanılıp kullanılmadığı sorusuna verilen cevap, yöntem kullanımının %47 düzeyinde olduğunu göstermektedir. Gülveren'deki WGSS'ye başvuranlar arasında yöntem kullanım oranı ise %42'ye kadar inmektedir (Şekil 6).

Şekil 6. Suriyeli mülteci kadınların halen gebeliği önleyici yöntem kullanımlarının yüzde dağılımı

WGSS'lere başvuran Suriyeli mülteci kadınlara gebeliği önlemek için hangi yöntemi tercih ettikleri sorulduğunda %86'sı modern yöntemleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Kadınların neredeyse yarısı rahim içi araç kullanırken (%50), bunu doğum kontrol hapı (%17), kondom (%13) ve tüp ligasyonu (%5) takip etmektedir (Şekil 7).

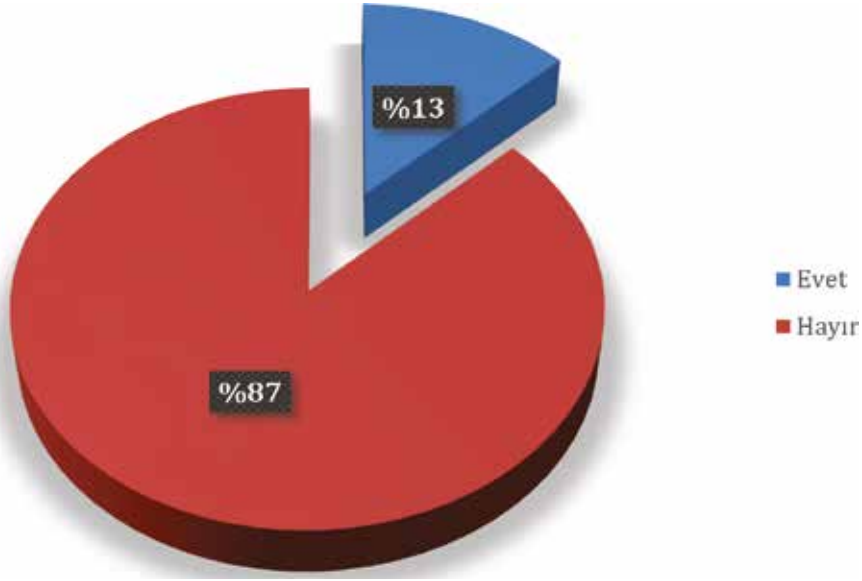
Şekil 7. Suriyeli mülteci kadınların halen kullandıkları gebeliği önleyici yönteme göre yüzde dağılımı

Halen kullanılmakta olan yöntemlerde modern yöntemler öne çıkmakta, geri çekme yöntemi ise %13 düzeyinde tercih edilmektedir. Merkezler arasındaki en önemli fark, geleneksel yöntem kullanımının en fazla uygulandığının belirtildiği (%26) Alemdağ'da göze çarpmaktadır. Ancak, bu WGSS'de de gebeliği önleyici modern yöntemler önceliklidir. (Tablo 14).

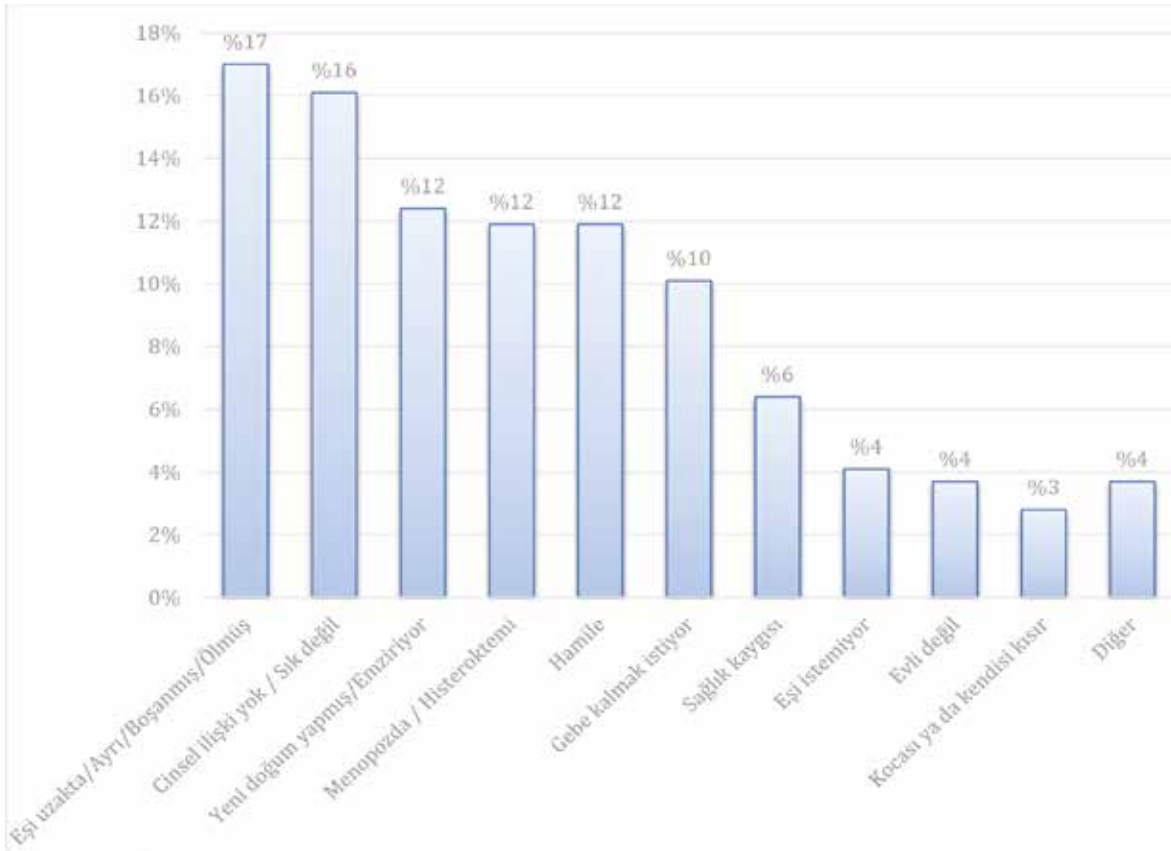
Tablo 14. Suriyeli mülteci kadınların gebeliği önleyici yöntem kullanımının yüzde dağılımı

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Gebeliği önlemek veya geciktirmek için hiç yöntem kullanılıp kullanılmadığı (n=413)								
Evet	68,8	284	71,1	86	67,6	96	68,0	102
Hayır	31,2	129	28,9	35	32,4	46	32,0	48
Halen gebeliği önlemek veya geciktirmek için yöntem kullanılıp kullanılmadığı (n=413)								
Evet	46,7	193	49,6	60	58,5	83	51,3	77
Hayır	53,3	220	50,4	61	41,5	59	48,7	73
Halen gebeliği önlemek için hangi yöntemin kullanıldığı (n=193)								
Rahim içi araç (modern)	49,7	96	41,0	25	62,7	37	46,6	34
Doğum kontrol hapı (modern)	16,6	32	9,8	6	11,9	7	26,0	19
Kondom (modern)	13,0	25	26,2	16	3,4	2	9,6	7
Geri çekme (geleneksel)	13,5	26	11,5	7	15,3	9	13,7	10
Rahim bağlatma/rahim aldırma (modern)	4,7	9	9,8	6	1,7	1	2,7	2
Aylık/3 Aylık iğne (modern)	1,0	2	1,6	1	---	---	1,4	1
Bilinmiyor	1,6	3	---	---	5,1	3	---	---
Gebeliği önlemek için hangi yöntemin kullanıldığı (n=193)								
Modern Yöntem	85,5	165	73,8	45	91,5	54	90,4	66
Geleneksel Yöntem	13,0	25	26,2	16	3,4	2	9,6	7
Bilinmiyor	1,6	3	---	---	5,1	3	---	---
Halen gebeliği önlemek için kullanılan yöntemden başka bir yöntem kullanmak isteği (n=194)								
Evet	12,9	25	24,6	15	8,3	5	6,8	5
Hayır	87,1	169	75,4	46	91,7	55	93,2	68
Halen gebeliği önlemek için kullanılan yöntemden başka hangi yöntemin kullanılmak isteği (n=25)								
Rahim içi araç	40,0	10	26,7	4	60,0	3	60,0	3
Aylık/3 Aylık iğne	12,0	3	20,0	3	---	---	---	---
Doğum kontrol hapı	8,0	2	6,7	1	---	---	20,0	1
Diğer	40,0	10	46,7	7	40,0	2	20,0	1
* sütun yüzdesi								

Yöntem kullanan kadınların %87'si kullandıkları yöntemi değiştirmek istemez iken, %13'ü değiştirmek istediğini ve farklı bir modern yöntem kullanmak istediğini belirtmektedir (Şekil 8).

Şekil 8. Suriyeli mülteci kadınların kullandıkları gebeliği önleyici yöntemi değiştirme isteklerinin yüzde dağılımı

Şekil 9. Suriyeli mülteci kadınların gebeliği önleyici yöntem kullanmama nedenlerinin yüzde dağılımı

Halen gebeliği önleyici bir yöntem kullanmadığını belirten Suriyeli mülteci kadınların, yöntem kullanmama nedenleri arasında ilk sırada eşin yanında olmaması ya da cinsel ilişkinin az olması gelmektedir (%23). Hamilelik ya da yeni doğum yapmış olmak ise ikinci sırada yöntem kullanmama nedeni olarak görülmektedir (%24). Kadınların %10'u hamile kalmak istediği için yöntem kullanmadığını belirtmekte iken, yüzde 12'si, menopoz döneminde olduğu ya da histerektomi operasyonu geçirdiği için gebe kalmayacağını beyan etmektedir (Şekil 9). Bu yüzdeler, Suriyeli mülteci kadınlar arasında gebeliği önleyici yöntem kullanmamada hizmete erişim ya da sosyal baskının etkisinin daha az olduğunu göstermektedir.

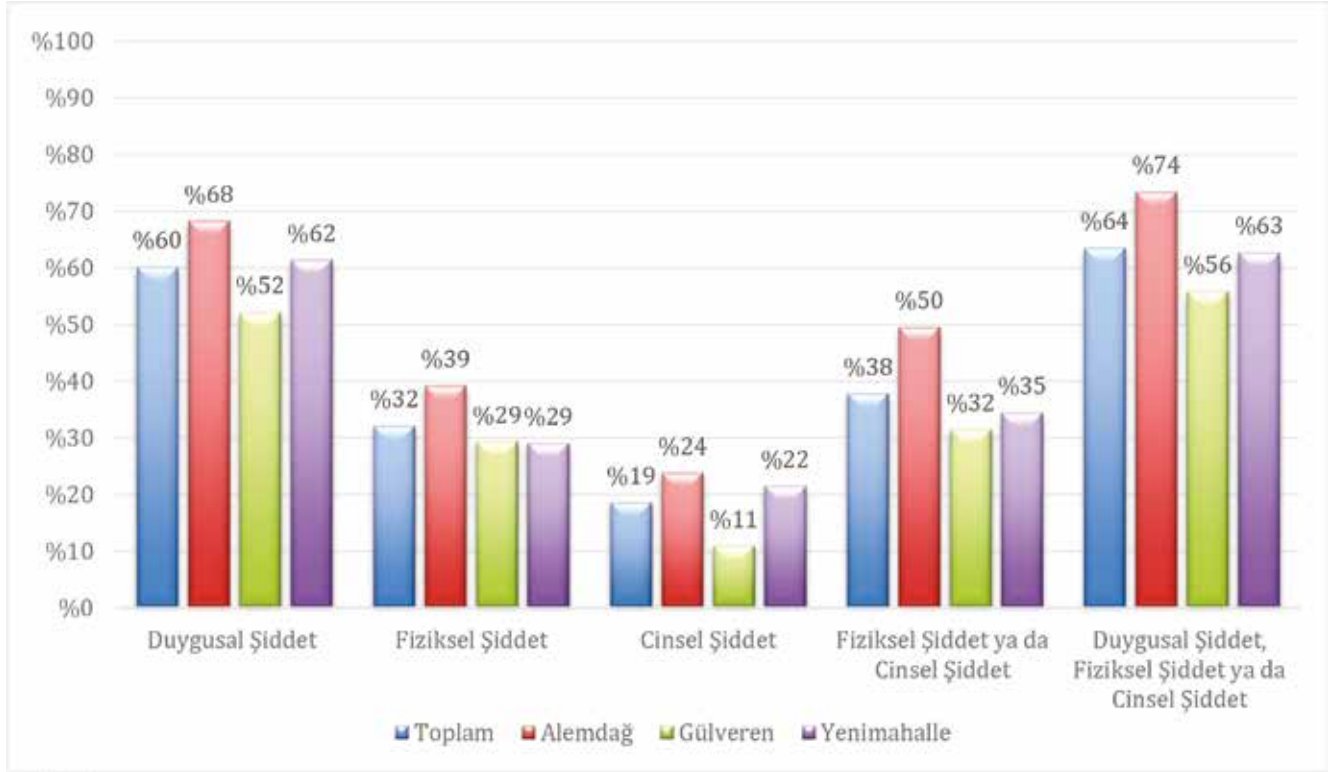
Tablo 15. Suriyeli mülteci kadınların temel özelliklerine göre gebeliği önleyici yöntem kullanımlarının yüzde dağılımı				
Temel özellikler	Modern yöntemler		Geri çekme	
	%*	n	%*	n
Yaş (n=413)				
15-29	85,3	64	12,0	9
30-44	86,5	83	12,5	12
45+	81,8	18	18,2	4
Eğitim (n=359)				
Eğitimi yok/İlk. bitirmemiş	13,1	19	20,8	5
İlköğretim birinci kademe	45,5	66	33,3	8
İlköğretim ikinci kademe	33,8	49	20,8	5
Lise ve üzeri	7,6	11	25,0	6
Yaşayan çocuk sayısı				
0	---	---	---	---
1-2	77,1	37	20,8	10
3-4	86,0	92	13,1	14
5+	94,4	34	2,8	1
* satır yüzdesi				
Modern ve geri çekme yöntemleri dışında gebeliği önleyici yöntem kullananların sayısı 3 olduğu için tabloda gösterilmemiştir.				

Suriyeli mülteci kadınların gebeliği önleyici modern yöntem ve geleneksel yöntem olarak geri çekme yöntemi kullanımlarına bakıldığında, her iki yöntemin de doğurganlık çağının ortalarında olan kadınlar tarafından daha çok tercih edildiği görülmektedir. Beklendiği gibi, daha genç yaş gruplarında modern yöntemlerin, daha ileri yaşlarda ise geri çekme yönteminin kullanımı daha fazladır. Ancak beklenenin aksine, gebeliği önleyici yöntem kullanımı eğitim düzeyinin artışına paralel bir artış göstermemekte ve değişmemektedir (Tablo 15).

4.4. Suriyeli Mülteci Kadınların Maruz Kaldıkları Ev İçi Şiddet

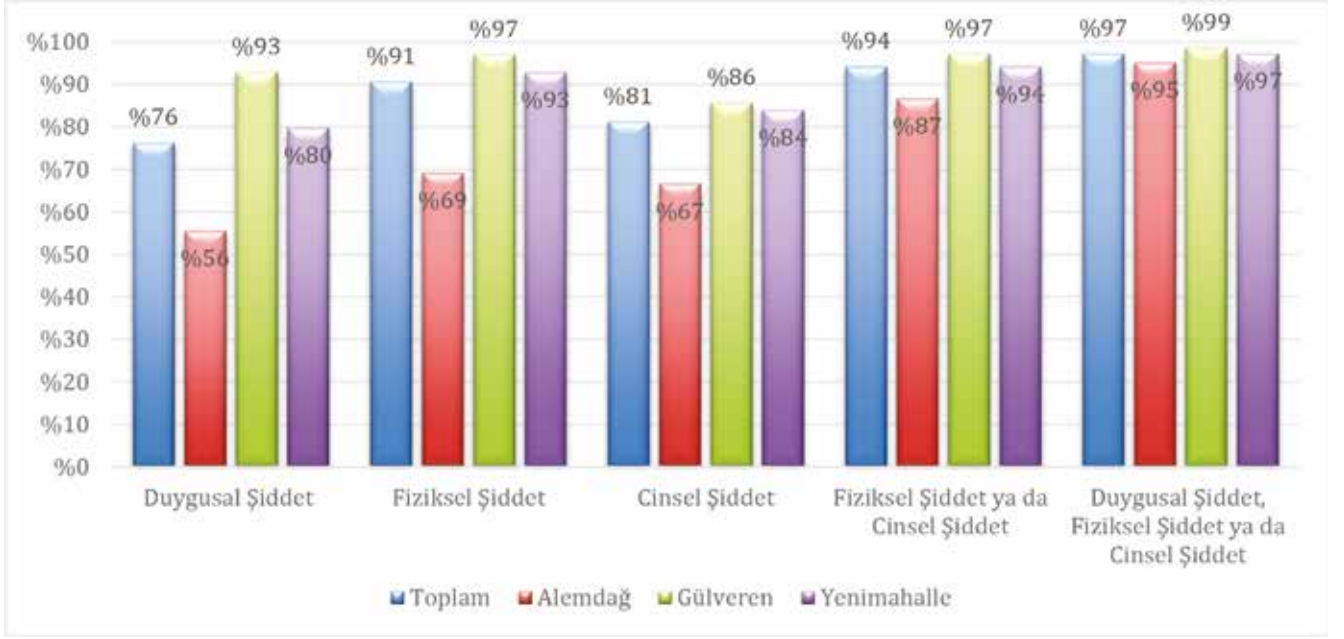
En az bir kez evlenmiş ya da bir birlikteliği olmuş kadınların, eşleri/birlikte oldukları erkekler tarafından maruz bırakıldıkları duygusal, fiziksel ve cinsel şiddet yüzdeleri Şekil 10'da gösterilmektedir. Her 10 Suriyeli mülteci kadından 6'sı yaşamının herhangi bir döneminde yakın ilişkide olduğu erkek tarafından duygusal şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. WGSS'lere başvuran kadınlar arasında değişse

de, kadınların yarısından fazlası için duygusal şiddet söz konusudur. En çok dile getirilen duygusal şiddetin ardından, fiziksel ve cinsel şiddet gelmektedir. Her 10 kadından 3'ü fiziksel, 2'si ise cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Şiddet biçimleri arasında en zor dile getirilen cinsel şiddet yüzdesinin mülteci kadınlar tarafından yüzde 20 oranında ifade edilmesi dikkat çekicidir. Burada görüşmecilerin, mülteci kadınlar ile kurdukları iyi iletişime ve kadınların WGSS'ler ile kurdukları güven ilişkisine dikkat çekmek gerekir. Kadınların maruz kaldıkları şiddet biçimlerini dile getirmelerinde WGSS'ler arasındaki örüntü benzerdir. WGSS'ler arasında Alemdağ'da her şiddet biçiminin daha fazla dile getirildiği görülmüştür (Şekil 10). Şiddet türlerinin ayrıntılı tablosu Ek. 2'de verilmiştir.

Şekil 10. Suriyeli mülteci kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz bırakıldıkları farklı şiddet biçimlerinin yüzde dağılımı

Görüşülen kadınların, WGSS'lere göre, eşleri/birlikte oldukları erkekler tarafından son 12 ay içinde maruz bırakıldıkları duygusal, fiziksel ve cinsel şiddet yüzdeleri Şekil 11'de gösterilmektedir. Yaklaşık olarak her 10 Suriyeli mülteci kadından 8'i son 12 ay içinde birlikte/yakın ilişkide olduğu erkek tarafından duygusal şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Her 10 kadından 9'u fiziksel, 8'i ise cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. WGSS'lerdeki durum incelendiğinde ise son 12 ay içinde fiziksel, cinsel ve duygusal şiddete maruz kalan kadınların yüzdesi en yüksek Gülveren, en düşük ise Alemdağ WGSS'dedir (Şekil 11).

Şekil 11. Suriyeli mülteci kadınların son 12 ayda maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin yüzde dağılımı

Kadınların eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerden yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları şiddet biçimlerinin WGSS'lere göre dağılımı Tablo 16'da verilmektedir. Alemdağ WGSS'de görüşülen her 10 kadından 6'sı, Gülveren WGSS'de görüşülen her 2 kadından 1'i ve Yenimahalle WGSS'de görüşülen her 10 kadından 6'sı hakaret/küfür şeklindeki duygusal şiddete maruz kaldıklarını söylemişlerdir. Maruz kalınan fiziksel şiddet biçimlerinden en sık karşılaşılanı "tokat atma ya da bir şey fırlatma" şeklindedir ve her 3 WGSS'de en sık söylenen şiddet biçimi olmuştur (%38 Alemdağ WGSS, %28 Gülveren WGSS, %22 Yenimahalle WGSS). Kadınlar tarafından en sık ifade edilen cinsel şiddet biçimi ise "istemeyerek cinsel ilişkiye girme" olmuştur. Alemdağ ve Yenimahalle WGSS'lerde görüşülen her 5 kadından 1'i tarafından bu şiddet biçimine maruz kaldığı söylenmiştir.

Tablo 16. Suriyeli mülteci kadınların eşleri ya da birliktelikte oldukları erkeklerden yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin dağılımı

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Duygusal şiddet								
Hakaret, küfür,	56,9	228	59,0	69	51,5	70	60,1	89
Aşağılama, küçük düşürme	31,2	125	33,3	39	15,4	21	43,9	65
Tehditkar davranma	31,7	127	41,0	48	12,5	17	41,9	62
Yakınlarına zarar vermekle tehdit etme	12,2	49	16,2	19	9,6	13	11,5	17
<i>En az birine maruz kalma</i>	60,3	242	68,4	80	52,2	71	61,5	91
Fiziksel şiddet (n=401)								
Tokat atma, bir şey fırlatma	28,7	115	37,6	44	27,9	38	22,3	33
İtme, tartaklama, saçını çekme (n=400)	20,9	84	21,4	25	15,4	21	25,7	38
Yumruğuyla ya da canını yakacak bir şeyle vurma	14,0	56	14,5	17	17,6	24	10,1	15
Tekmeleme, sürüklenme, dövme	13,0	52	11,1	13	16,9	23	10,8	16

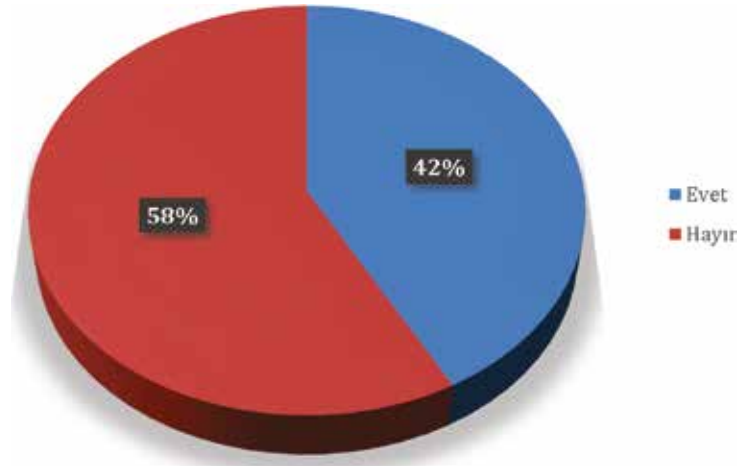
Boğazını sıkma, bir yerini yakma	5,2	21	5,1	6	6,6	9	4,1	6
Bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etme, bunları kullanma	4,0	16	3,4	4	5,1	7	3,4	5
<i>En az birine maruz kalma</i>	32,2	129	39,3	46	29,4	40	29,1	43
Cinsel şiddet (n=401)								
Fiziksel güç kullanarak zorla cinsel ilişkiye girme	12,0	48	9,4	11	8,1	11	17,6	26
İstemeyerek cinsel ilişkiye girme	16,7	67	21,4	25	8,1	11	20,9	31
Cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü bir şey yapmaya zorlama	5,2	21	5,1	6	3,7	5	6,8	10
<i>En az birine maruz kalma</i>	18,7	75	23,9	28	11,0	15	21,6	32
Fiziksel şiddet ya da cinsel şiddet (n=401)								
<i>En az birine maruz kalma</i>	37,9	152	49,6	58	31,6	43	34,5	51
Duygusal şiddet, fiziksel şiddet ya da cinsel şiddet (n=401)								
<i>En az birine maruz kalma</i>	63,6	255	73,5	86	55,9	76	62,8	93
* Sütun yüzdesi								

Kadınların eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerden son 1 yıl içinde maruz kaldıkları şiddet biçimlerinin WGSS'lere göre dağılımı Tablo 17'de verilmektedir. Alemdağ WGSS'de görüşülen her 10 kadından 6'sı, Gülveren WGSS'de görüşülen her 10 kadından 9'u ve Yenimahalle WGSS'de görüşülen her 10 kadından 8'i hakaret/küfür şeklindeki duygusal şiddete maruz kaldıklarını söylemişlerdir. Maruz kalınan fiziksel şiddet biçimlerinden en sık karşılaşılanı Alemdağ WGSS'de %22 ile "itme, tartaklanma veya saçını çekme", Gülveren WGSS'de %82 ile "tokat atma ya da bir şey fırlatma" ve Yenimahalle WGSS'de %69 ile "yumruğuyla ya da canını yakacak bir şeyle vurma" olmuştur. Kadınlar tarafından, son bir yıl içerisinde maruz kalındığı en sık ifade edilen cinsel şiddet biçimi ise yine "istemeyerek cinsel ilişkiye girme" olmuştur. Alemdağ WGSS'de her 4 kadından 1'i, Gülveren WGSS'de her 5 kadından 4'ü ve Yenimahalle WGSS'de görüşülen her 10 kadından 7'si bu şiddet biçimine maruz kaldığını söylemiştir.

Tablo 17. Suriyeli mülteci kadınların eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerden son 1 yıl içerisinde maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin dağılımı

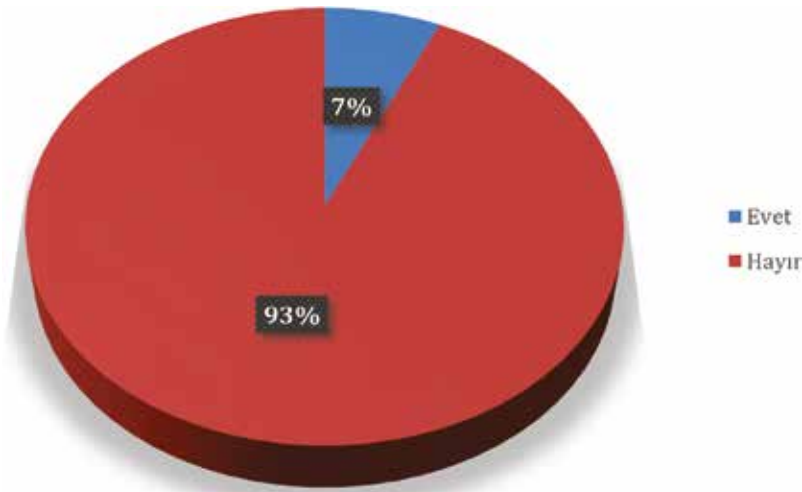
	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Duygusal şiddet								
Hakaret, küfür,	77,7	171	58,7	37	94,3	66	78,2	68
Aşağılama, küçük düşürme	62,0	75	37,1	13	76,2	16	70,8	46
Tehditkar davranma	59,5	72	37,2	16	70,6	12	72,1	44
Yakınlarına zarar vermekle tehdit etme	60,0	27	37,5	6	84,6	11	62,5	10
<i>En az birine maruz kalma</i>	76,3	177	55,6	40	93,0	66	79,8	71
Fiziksel şiddet (n=401)								
Tokat atma, bir şey fırlatma	52,3	58	19,0	8	81,6	31	61,3	19
İtme, tartaklama, saçını çekme (n=400)	53,8	43	21,7	5	71,4	15	63,9	23
Yumruğuyla ya da canını yakacak bir şeyle vurma	57,7	30	13,3	2	79,2	19	69,2	9
Tekmeleme, sürükleme, dövme	58,3	28	9,1	1	78,3	18	64,3	9
Boğazını sıkma, bir yerini yakma	61,1	11	20,0	1	88,9	8	50,0	2
Bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etme, bunları kullanma	53,3	8	0,0	0	85,7	6	50,0	2
<i>En az birine maruz kalma</i>	90,7	68	69,2	9	97,1	33	92,9	26
Cinsel şiddet (n=401)								
Fiziksel güç kullanarak zorla cinsel ilişkiye girme	53,3	24	10,0	1	80,0	8	60,0	15

İstemeyerek cinsel ilişkiye girme	54,7	35	26,1	6	81,8	9	66,7	20
Cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü bir şey yapmaya zorlama	47,4	9	20,0	1	60,0	3	55,6	5
<i>En az birine maruz kalma</i>	81,3	39	66,7	6	85,7	12	84,0	21
Fiziksel şiddet ya da cinsel şiddet (n=401)								
<i>En az birine maruz kalma</i>	94,3	82	86,7	13	97,3	36	94,3	33
Duygusal şiddet, fiziksel şiddet ya da cinsel şiddet (n=401)								
<i>En az birine maruz kalma</i>	97,3	182	95,2	40	98,6	69	97,3	73
* Sütun yüzdesi								

Şekil 12. Suriyeli mülteci kadınların maruz kaldıkları şiddet olaylarını yakın çevrelerine anlatmalarının yüzde dağılımı

Görüşülen kadınların %42'si maruz kaldıkları şiddet olaylarını yakın çevrelerine anlattıklarını ifade ederken (Şekil 12), yalnızca %7'si maruz kaldıkları şiddet olayları hakkında kurumsal olarak başvuru yaptıklarını söylemişlerdir (Tablo 18 ve Şekil 13).

Şekil 13. Suriyeli mülteci kadınların maruz kaldıkları şiddet nedeniyle kurumsal başvuruda bulunmalarının yüzde dağılımı

WGSS'lere başvuran ve görüşülen Suriyeli mülteci kadınlar, eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerden maruz kaldıkları şiddeti sıklıkla kendi ailelerine anlatmaktadır (%77). Bunu %11 düzeyinde eşin ailesi, %10 düzeyinde ise arkadaş ve komşu izlemektedir. Şiddet nedeniyle az sayıda kurumsal başvuruda bulunan Suriyeli mülteci kadınlar arasında, beklendiği gibi en çok tercih edilen kurum WGSS'ler olmuştur. WGSS'lerde kadınların 8'i sosyal hizmet uzmanları ile görüşmüş, 3'ü boşanmaya ilişkin destek hizmeti, 3'ü psiko-sosyal destek ve 2'si eşin evden uzaklaştırılması veya dava açılmasına ilişkin destek almıştır (Tablo 18).

Tablo 18. Suriyeli mülteci kadınların eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerden maruz kaldıkları şiddet ile mücadele yöntemlerinin dağılımı

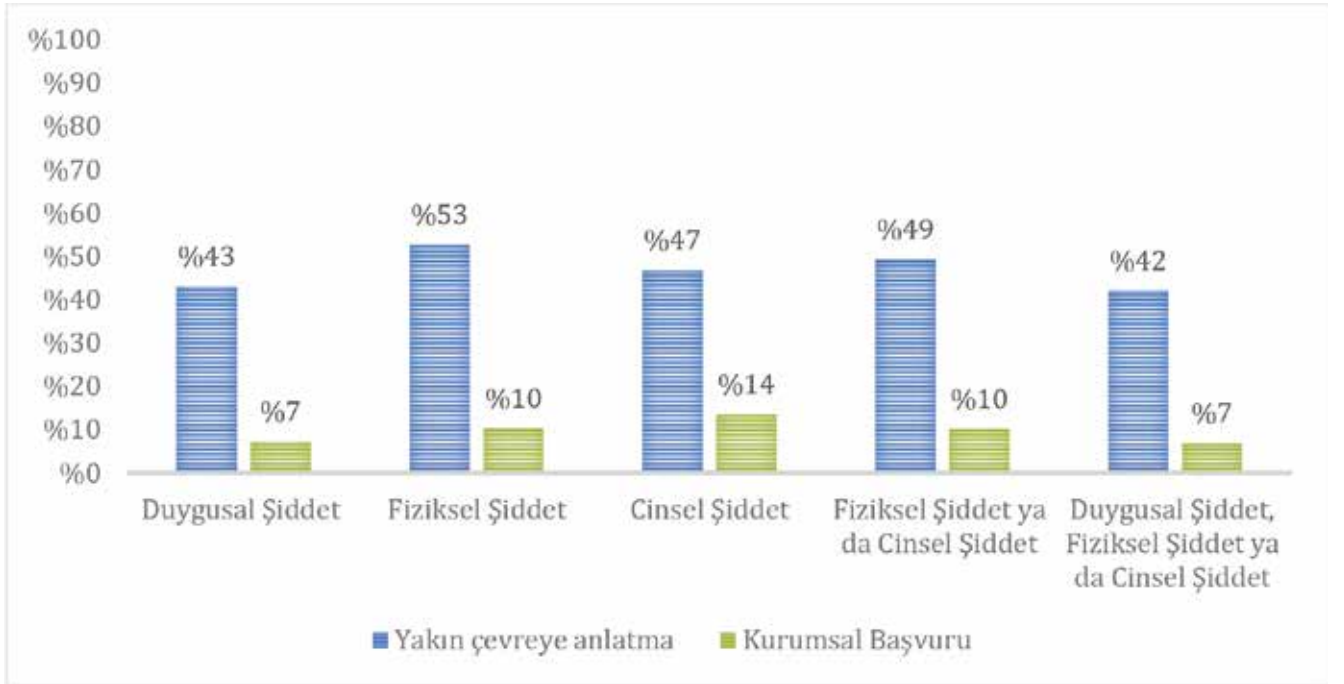
	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Yakın çevreye anlatma (n=255)								
Evet	42,0	107	55,8	48	55,3	42	18,3	17
Kendi ailesi	76,6	82	68,8	33	85,7	36	76,5	13
Arkadaş, komşu	10,3	11	12,5	6	7,1	3	11,8	2
Eşinin ailesi	11,2	12	16,7	8	7,1	3	5,9	1
Diğer	1,9	2	2,1	1	---	---	5,9	1
Hayır	58,0	148	44,2	38	44,7	34	81,7	76
Kurumsal başvuru (n=247)								
Evet	6,9	17	*	14	*	1	*	2
Kadın Sağlığı Danışma Merkezi	*	12	12	*	---	---	---	---
Polis, mahkeme	*	5	2	*	1	*	2	*
Hayır	93,1	230	*	72	*	67	*	*
Kurumsal başvuru sonucunda nasıl yardımcı olduğu (n=16)								
Sosyal hizmet uzmanı ile görüşme	*	8	*	8	---	---	---	---
Boşanma	*	3	*	1	---	---	*	2
Psikolojik destek	*	3	*	3	---	---	---	---
Uzaklaştıma/dava açılması	*	2	*	1	*	1	---	---

* sütun yüzdesi

Duygusal şiddete maruz kalan Suriyeli mülteci kadınların %43'ü yaşadıkları olayı yakın çevrelerine anlatırken yalnızca %7'si bu konuda kurumsal bir başvuru yapmıştır. Fiziksel şiddete maruz kalan yaklaşık her 2 kadından 1'i yaşadıkları olayı yakın çevrelerine anlatmış ve her 10 kadından 1'i ise bu olay ile ilgili kurumsal başvuruda bulunmuştur. Cinsel şiddete maruz kalan kadınların yarısından fazlası (%53) yaşadıkları olayı yakın çevrelerine anlatmazken, %14'ü bu konuyla ilgili kurumsal bir başvuru yaptıklarını söylemişlerdir (Tablo 19 ve Şekil 14).

	Yakın Çevreye Anlatma				Kurumsal Başvuru			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Duygusal şiddet	43,0	104	57,0	138	7,2	17	92,8	218
Fiziksel şiddet	52,7	68	47,3	61	10,3	13	89,7	113
Cinsel şiddet	46,7	35	53,3	40	13,5	10	86,5	64
Fiziksel şiddet ya da cinsel şiddet	49,3	75	50,7	77	10,1	15	89,9	133
Duygusal şiddet, fiziksel şiddet ya da cinsel şiddet	42,0	107	58,0	148	6,9	17	93,1	230

* satır yüzdesi

Şekil 14. Suriyeli mülteci kadınların maruz kaldıkları şiddeti yakın çevreye anlatma veya kurumsal başvuruda bulunmalarının dağılımı

4.5. Suriyeli Mülteci Kadınların Kadın ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlara İlk Başvuruları

Her üç WGSS'ye yapılan ilk başvurular büyük oranda kadınların kendilerinin ya da ailelerinden birinin sağlık sorunları ile ilgilidir. Bunu WGSS'lerde yürütülen etkinliklerden haberdar olmak, etkinliklere katılmak ve Türkçe öğrenmek izlemektedir. Psikolojik ya da hukuksal destek almak amacıyla başvurulara az da olsa rastlanmaktadır. Öte yandan, WGSS'lerde dağıtılan hijyen kiti ya da herhangi bir yardım, kadınların ilk geliş nedeni olarak görülmemektedir (Tablo 20).

Tablo 20. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'ler ile ilişki kuruluş biçimine yönelik özelliklerin dağılımı

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
WGSS'ye ilk başvuru								
1 yıl içinde								
Evet	67,6	279	51,2	62	67,6	96	80,7	121
Hayır	32,0	132	47,9	58	31,7	45	19,3	29
Hatırlamıyor	0,5	2	0,8	1	0,7	1	---	---
WGSS'ye ilk başvuru nedeni								
Kendisinin ya da ailesinin sağlık sorunları	73,1	30	52,1	63	67,6	96	95,3	143
Türkçe öğrenmek, eğitimlere ve etkinliklere katılmak ve haberdar olmak	15,7	65	28,1	34	19,0	27	2,7	4
Psikolojik destek	3,4	14	6,6	8	3,5	5	0,7	1
Hukuksal destek	3,9	16	12,4	15	0,7	1	---	---
Hijyen kiti ya da yardım almak	2,7	11	0,8	1	6,3	9	0,7	1
Diğer	1,2	5	---	---	2,8	4	0,7	1
* sütun yüzdesi								

Suriyeli mülteci kadınların WGSS'leri tanımaları ve WGSS'lere başvurmaları zaman alabilmektedir. Ankara'da kalma süreleri arttıkça WGSS'lerden haberdar olmaları ve WGSS'lere başvuru yüzdelerinde artış gözlenmektedir. Ankara'da yaşamaya 2016 yılında başlayan kadınların %38'i aynı yıl içinde WGSS'lere başvururken, %62'si 2017 yılında ilk defa WGSS'lere başvurmuşlardır (Tablo 21).

Tablo 21. Suriyeli mülteci kadınların Ankara'ya ilk geldikleri yıl ile WGSS'lere gelişlerinin dağılımı

	WGSS'ye İlk Başvuru																							
	Toplam						Alemdağ						Gülveren						Yenimahalle					
	2015		2016		2017		2015		2016		2017		2015		2016		2017		2015		2016		2017	
Ankara'ya geline yıl	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
2014 ve öncesi	23,0	38	33,3	55	43,6	72	36,7	29	16,5	13	45,6	36	15,3	9	33,9	20	50,8	30	--	--	78,6	22	21,4	6
2015	8,3	10	47,5	57	44,2	53	24,0	6	40,0	10	36,0	9	8,5	4	29,8	14	61,7	29	--	--	68,8	33	31,3	15
2016	--	--	38,3	31	61,7	50	--	--	33,3	3	66,7	6	--	--	26,9	7	73,1	19	--	--	45,7	21	54,3	25
2017	--	--	--	--	100,0	43	--	--	--	--	100,0	8	--	--	--	--	87,5	7	--	--	--	--	100,0	28
* satır yüzdesi																								

Suriyeli mülteci kadınlar açısından Türkiye'deki yeni yaşantıya uyum süreci de oldukça önemli bir konudur. WGSS'ler, kadınların sağlık ile ilgili sorunlarına çözüm aramak için geldikleri ve çoğu zaman sadece fizyolojik sağlıkları ile sınırlı olmayan, psiko-sosyal açıdan da destek aldıkları yerlerdir. WGSS'lerde yürütülen etkinliklerin Türkiye'deki yeni yaşama uyum açısından katkısı önemlidir. Etkinlikler arasında Türkiye'deki yasal mevzuata ilişkin bilgilendirme, özellikle kadınların kendi haklarını öğrenmeleri amacını öncelikli olarak gözetmektedir. Suriyeli mülteci kadınlara, Türkiye'deki bazı hukuk kurallarına ilişkin bilgilerinin olup olmadığına dair sorular yöneltilmiştir. Suriye'den gelen mülteci kadınlar arasında çocuk yaşta evliliklerin yaygın olması, gündeme getirilen hukuk kuralları arasında evlilik konusunun öne çıkmasına neden olmuştur. Kadınların %85'i resmi evlenme yaşının 17 olduğundan, %84'ü ise ebeveynlerin 15 yaşından küçük çocuklarını evlendirmeleri durumunda suç

işlemiş olacaklarından haberdardır. Türk Medeni Kanununa göre, tek eşle evliliğin yasal olduğu %77 oranında, dini nikahın kadınların yasal haklarının korunmasında etkisinin olmadığı ise %69 oranında bilinmektedir. WGSS'lerin çocuk yaşta evlilikler konusunu gündeme getiren faaliyetlerinin bu konuda etkisinden söz etmek mümkün görünmektedir. Bu açıdan WGSS'ler arasında en çok desteklenmesi ve bu tür etkinliklerin düzenlenmesi gereken merkez Gülveren'de bulunan WGSS'dir. Öte yandan, Suriyeli mülteci kadınlar çalışma yaşamı ve evlilik içi tecavüz ya da istek dışında cinsel ilişkiye girmenin suç olduğunu daha az bilmektedirler. Kadınların sadece %40'ı çalışmak için eşlerinden izin almak zorunda olmadığından haberdardır. Kanunen, eşinin kadını cinsel ilişkiye zorlamasının suç olduğunu ise mülteci kadınların yarısından biraz fazlası bilmektedir (%53) (Tablo 22 ve Şekil 15).

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Türkiye'nin bazı hukuk kurallarına yönelik bilgi düzeyleri (n=413)								
Türkiye'de evlenme için kadınlar ve erkekler 17 yaşını doldurmak zorundadır.	84,5	349	92,6	112	70,4	100	91,3	137
Türkiye'de anne babaların ve diğer akrabaların çocukları 15 yaşından önce evlendirmeleri suçtur, hapis cezası gerektirir.	83,5	345	90,9	110	71,8	102	88,7	133
Türkiye'de sadece dini nikah yapılması, resmi nikahın sağladığı güvence ve hukuki korumayı sağlamaz.	68,5	283	77,7	94	48,6	69	80,0	120
Türkiye'de erkeğin aynı anda birden fazla kişiyle evlenmesi suçtur.	77,0	318	77,7	94	72,5	103	80,7	121
Türkiye'de kanunen eşinin kadını cinsel ilişkiye zorlaması suçtur.	52,8	218	63,6	77	47,9	68	48,7	73
Türkiye'de kadın ev dışında çalışmak için eşinden izin almak zorunda değildir	39,7	164	40,5	49	31,0	44	47,3	71

* sütun yüzdesi

Şekil 15. Suriyeli mülteci kadınların Türkiye'deki bazı hukuk kurallarına yönelik bilgi düzeylerinin dağılımı

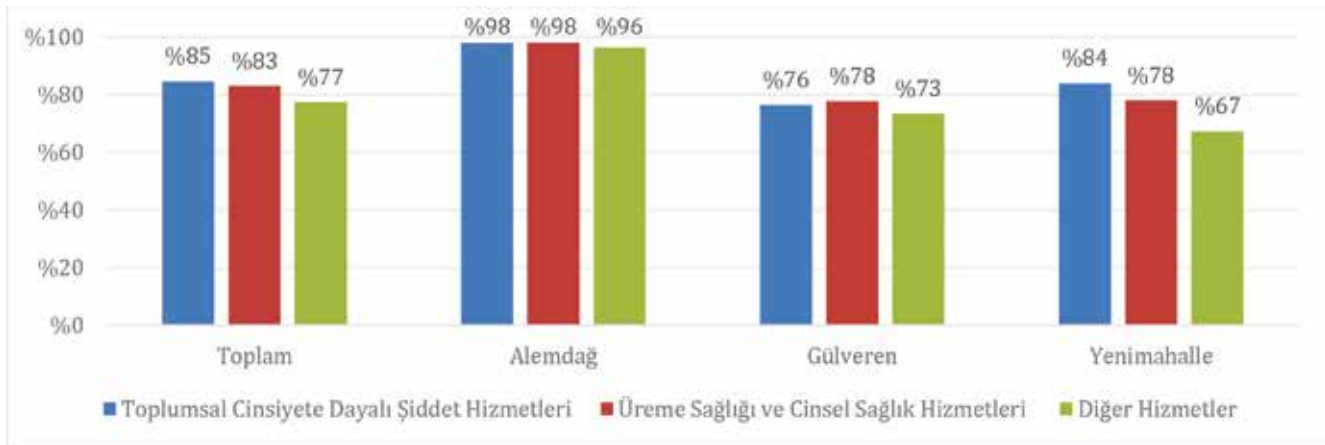
Kadınlar tarafından, çocuk yaşta evliliklerin yarattığı riskler büyük oranda bilinmektedir. Çocuk yaşta evliliklerin anne ve bebek ölüm riskini artırdığına ilişkin ifadeye kadınların %89'u katılmaktadır. Benzer biçimde, kadınlar üzerinde kalıcı psikolojik etki bırakacağına da dikkat çekilmiştir. Olumsuz ifadeler biçiminde yöneltilen çocuk yaşta evliliğin kadınların maruz kalacakları şiddet riski ile kadınların sağlık sorunları riskini artırdığına ilişkin bilgi düzeyi de oldukça yüksektir (Tablo 23).

Tablo 23. Suriyeli mülteci kadınların, kadın sağlığına ilişkin bazı ifadelerle katılmalarının dağılımı

	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Kadın sağlığına ilişkin bazı ifadelerle katılma durumu (n=413)								
Çocuk yaşta evlenmek annenin ölüm riskini artırır.	88,9	367	94,2	114	86,6	123	86,7	130
Çocuk yaşta evlenmek doğacak bebeğin ölüm riskini artırır.	86,9	359	90,1	109	86,6	123	84,7	127
Çocuk yaşta evlenmek kadına yönelik şiddet riskini artırmaz.	8,0	33	9,1	11	8,5	12	6,7	10
Çocuk yaşta evliliklerin kadın üzerinde kalıcı psikolojik etkileri vardır.	90,1	372	95,0	115	92,3	131	84,0	126
Çocuk yaşta evlilikler, kadın hastalıklarının görülme riskini artırmaz.	9,0	37	1,7	2	6,3	9	17,3	26

* sütun yüzdesi

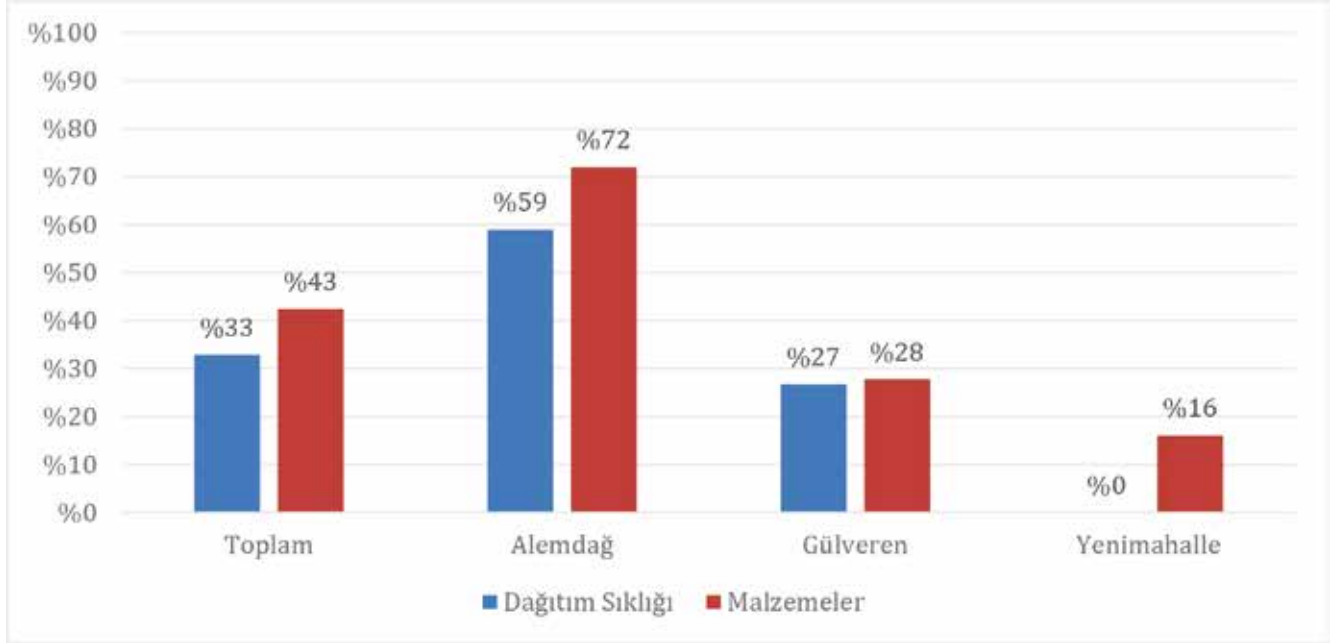
Üç WGSS arasında, risklere ilişkin ifadeler açısından Alemdağ WGSS'de bulunan Suriyeli mülteci kadınların bilgi düzeyleri diğer iki WGSS'den biraz daha fazladır. Benzer bir durum, WGSS'lerde sunulan hizmetlerden memnuniyet açısından da Alemdağ WGSS'yi karşımıza çıkarmaktadır. Üç WGSS'de verilen toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDS) hizmetlerini kadınların %85'i oldukça yeterli bulmaktadır. Üreme sağlığı ve cinsel sağlık (ÜSCS) konusundaki hizmetlerde memnuniyet %83 iken, diğer hizmetler başlığı altındaki hizmetlerde %77'dir. Kadınlar tarafından üç WGSS arasında Alemdağ WGSS'de sunulan hizmetlerin neredeyse tamamı yeterli olarak değerlendirilmektedir (Tablo 24 ve Şekil 16).

Şekil 16. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerde sunulan hizmetleri yeterli bulmalarının yüzde dağılımı

Tablo 24. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerde sunulan hizmetlerden ve dağıtılan kitlerden memnuniyet düzeylerinin yüzde dağılımı								
SUNULAN HİZMETLER	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hizmetleri (n=384)								
Yeterli	84,6	325	97,9	92	76,4	107	84,0	126
Orta derecede yeterli	14,6	56	2,1	2	22,1	31	15,3	23
Yetersiz	0,8	3	---	---	1,4	2	0,7	1
Üreme Sağlığı ve Cinsel Sağlık Hizmetleri (n=388)								
Yeterli	83,0	322	98,0	97	77,7	108	78,0	117
Orta derecede yeterli	16,0	62	2,0	2	20,9	29	20,7	31
Yetersiz	1,0	4	---	---	1,4	2	1,3	2
Diğer Hizmetler (n=398)								
Yeterli	77,4	308	96,3	105	73,4	102	67,3	101
Orta derecede yeterli	19,8	79	1,8	2	24,5	34	28,7	43
Yetersiz	2,8	11	1,8	2	2,2	3	4,0	6
DAĞITILAN KİTLER (n=252^a)								
Dağıtım Sıklığı								
Yeterli	32,9	83	59,0	59	26,7	24	---	---
Orta derecede yeterli	23,4	59	18,0	18	38,9	35	9,7	6
Yetersiz	43,7	110	23,0	23	34,4	31	90,3	56
Malzemeler								
Yeterli	42,5	107	72,0	72	27,8	25	16,1	10
Orta derecede yeterli	39,7	100	20,0	20	37,8	34	74,2	46
Yetersiz	17,9	45	8,0	8	34,4	31	9,7	6
^a Dağıtılan hijyen kiti ya da kadın hijyen kiti alanlar								
*sütun yüzdesi								

WGSS'lerde Suriyeli mülteci kadınlara, UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu tarafından sağlanan hijyen kiti ile kadın hijyen kiti olmak üzere iki kit dağıtılmaktadır. WGSS'lere başvuran kadınların % 61'i bu kitlerden aldıklarını belirtmişlerdir. Kitlerden alanların memnuniyetlerinin, hizmet memnuniyetinden çok daha az olduğu görülmüştür. Örneğin dağıtım sıklığını kadınların %33'ü yeterli bulunduğunu belirtirken, kitin içinde yer alan malzemeleri yeterli bulanların oranı %43'tür (Tablo 24 ve Şekil 17).

Şekil 17. Suriyeli mülteci kadınların WGSS’lerde dağıtılan malzemeleri ve dağıtım sıklığını yeterli bulmalarının yüzde dağılımı

WGSS’lere başvuran ve görüşülen kadınlara WGSS’lerden beklentileri hakkında ilk 3 tercihleri sorulduğunda, ilk tercihlerine verdikleri cevaplar % 18 ile “ultrason cihazı talebi / kurumdaki cihazların artırılması / tahlil yapılabilmesi”, %8 ile “çalışma/iş imkanı” ve %7 ile “Türkçe öğrenme desteği / Türkçe eğitim talebi” olmuştur. Kadınların %22’si WGSS’lerden memnun olduğunu ve herhangi bir talebi olmadığını belirtmiştir (Tablo 25).

Kurumdan beklentiler	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
İlk tercih (n=344)								
Yardım Talepleri								
Çalışma/iş imkanı	7,6	26	17,1	20	4,7	6	---	---
Yardım desteği / maaş / maddi destek	7,3	25	1,7	2	13,4	17	6,0	6
Bebek ve çocuklar için daha fazla imkan ve destek	4,9	17	4,3	5	3,9	5	7,0	7
Yardım, eğitim ve dağıtılan kitlerden haberdar olmak ve yararlanmak	4,7	16	12,8	15	0,8	1	---	---
Sağlık Hizmeti Talepleri								
Ultrason cihazı talebi / Kurumdaki cihazların artırılması / Tahlil yapılabilmesi	18,0	62	---	---	21,3	27	35,0	35
Çalışan sayısının artırılması / Doktor sayısının artırılması / Uzman doktorların artırılması	7,0	24	3,4	4	3,9	5	15,0	15
İlaç desteği	6,7	23	3,4	4	9,4	12	7,0	7
Kadın doğum uzmanı talebi / Hamileler için hizmetlerin artırılması	2,9	10	2,6	3	---	---	7,0	7
Kadın doktor talebi	1,7	6	2,6	3	2,4	3	---	---

Kuruma Yönelik Talepler								
Merkezin büyütülmesi, ihtiyaca göre düzenlenmesi / Hizmetlerin artırılması	2,6	9	2,6	3	---	---	6,0	6
Çalışanların daha anlayışlı davranması ve muamelelerin iyileştirilmesi	2,3	8	4,3	5	1,6	2	1,0	1
Eğitim talebi, eğitimlerin artırılması ve daha yakın yerlerde yapılabilmesi	1,5	5	2,6	3	---	---	2,0	2
Hukuksal destek	1,2	4	1,7	2	1,6	2	---	---
Tercüman desteği	1,2	4	0,9	1	1,6	2	1,0	1
Dil Eğitimine Yönelik Talepler								
Türkçe öğrenme desteği / Türkçe eğitim talebi	6,7	23	6,8	8	4,7	6	9,0	9
Talebi Olmayanlar	22,4	77	30,8	36	29,1	37	4,0	4
Diğer	1,5	5	2,6	3	1,6	2	---	---

WGSS'lere başvuran ve görüşülen kadınların WGSS'lerden beklentileri hakkında ikinci ve üçüncü tercihleri ise Tablo 26 ve Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 26. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerden beklentileri ile ilgili ikinci tercihlerinin dağılımı								
Kurumdan beklentiler	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
İkinci tercih (n=76)								
Yardım Talepleri								
Yardım desteği / maaş / maddi destek	9,2	7	15,4	4	16,7	2	2,6	1
Bebek ve çocuklar için daha fazla imkan ve destek	7,9	6	11,5	3	16,7	2	2,6	1
Yardım, eğitim ve dağıtılan kitlerden haberdar olmak ve yararlanmak	7,9	6	23,1	6	---	---	---	---
Çalışma/iş imkanı	5,3	4	7,7	2	---	---	5,3	2
Sağlık Hizmeti Talepleri								
Ultrason cihazı talebi / Kurumdaki cihazların artırılması / Tahlil yapılabilmesi	17,1	13	---	---	25,0	3	26,3	10
Çalışan sayısının artırılması / Doktor sayısının artırılması / Uzman doktorların artırılması	10,5	8	3,8	1	25,0	3	10,5	4
İlaç desteği	9,2	7	3,8	1	---	---	15,8	6
Kadın doğum uzmanı talebi / Hamileler için hizmetlerin artırılması	2,6	2	3,8	1	---	---	2,6	1
Kuruma Yönelik Talepler								
Merkezin büyütülmesi, ihtiyaca göre düzenlenmesi / Hizmetlerin artırılması	6,6	5	3,8	1	---	---	10,5	4
Tercüman desteği	2,6	2	---	---	---	---	5,3	2
Çalışanların daha anlayışlı davranması ve muamelelerin iyileştirilmesi	1,3	1	3,8	1	---	---	---	---
Hukuksal destek	1,3	1	3,8	1	---	---	---	---
Eğitim talebi, eğitimlerin artırılması ve daha yakın yerlerde yapılabilmesi	1,3	1	---	---	---	---	2,6	1
Ulaşım için servis talebi	1,3	1	3,8	1	---	---	---	---

<i>Dil Eğitimine Yönelik Talepler</i>								
Türkçe öğrenme desteği / Türkçe eğitim talebi	9,2	7	7,7	2	16,7	2	7,9	3
<i>Diğer</i>	6,5	5	7,6	2	---	---	7,9	3

Tablo 27. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerden beklentileri ile ilgili üçüncü tercihlerinin dağılımı

Kurumdan beklentiler	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Üçüncü tercih (n=19)								
<i>Yardım Talepleri</i>								
Yardım desteği / maaş / maddi destek	11,8	2	---	---	---	---	14,3	2
Bebek ve çocuklar için daha fazla imkan ve destek	5,9	1	---	---	---	---	7,1	1
<i>Sağlık Hizmeti Talepleri</i>								
İlaç desteği	23,5	4	---	---	---	---	28,6	4
Çalışan sayısının artırılması / Doktor sayısının artırılması / Uzman doktorların artırılması	23,5	4	---	---	---	---	28,6	4
<i>Kuruma Yönelik Talepler</i>								
Merkezin büyütülmesi, ihtiyaca göre düzenlenmesi / Hizmetlerin artırılması	11,8	2	---	---	---	---	14,3	2
Tercüman desteği	5,9	1	50,0	1	---	---	---	---
<i>Dil Eğitimine Yönelik Talepler</i>								
Türkçe öğrenme desteği / Türkçe eğitim talebi	11,8	2	50,0	1	---	---	7,1	1
<i>Diğer</i>	5,9	1	---	---	100,0	1	---	---

WGSS'lere başvuran ve görüşülen kadınlara WGSS'lerde verilen hizmetlerin iyileştirilmesi için önerileri sorulduğunda, verdikleri ilk cevaplar, %8 ile "çalışan sayısının artırılması/ doktor sayısının artırılması/uzman doktorların artırılması", %7 ile "ultrason cihazı talebi/ kurumdaki cihazların artırılması/tahlil yapılabilmesi" ve %6 ile "merkezin büyütülmesi, ihtiyaca göre düzenlenmesi/ hizmetlerin artırılması" olmuştur. Kadınların %57'si WGSS'lerden memnun olduğunu ve herhangi bir talebi olmadığını belirtmiştir (Tablo 28).

Tablo 28. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerde verilen hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik ilk önerilerinin dağılımı

Kurumdan beklentiler	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
İlk tercih (n=267)								
<i>Yardım Talepleri</i>								
Yardım desteği / maaş / maddi destek	3,7	10	4,4	5	1,7	2	7,9	3
Yardım, eğitim ve dağıtılan kitlerden haberdar olmak ve yararlanmak	1,1	3	---	---	2,6	3	---	---
Çalışma/iş imkanı	0,7	2	0,9	1	0,9	1	---	---
Bebek ve çocuklar için daha fazla imkan ve destek	0,7	2	---	---	1,7	2	---	---
<i>Sağlık Hizmeti Talepleri</i>								
Çalışan sayısının artırılması / Doktor sayısının artırılması / Uzman doktorların artırılması	8,2	22	5,3	6	7,8	9	18,4	7

Ultrason cihazı talebi / Kurumdaki cihazların artırılması / Tahlil yapılabilmesi	6,7	18	---	---	12,2	14	10,5	4
İlaç desteği	1,9	5	0,9	1	2,6	3	2,6	1
Kadın doktor talebi	1,5	4	1,8	2	1,7	2	---	---
Merkeze yakın eczane talebi	0,7	2	---	---	1,7	2	---	---
Kuruma Yönelik Talepler								
Merkezin büyütülmesi, ihtiyaca göre düzenlenmesi / Hizmetlerin artırılması	6,4	17	4,4	5	0,9	1	28,9	11
Çalışanların daha anlayışlı davranması ve muamelelerin iyileştirilmesi	4,5	12	8,8	10	0,9	1	2,6	1
Eğitim talebi, eğitimlerin artırılması ve daha yakın yerlerde yapılabilmesi	1,1	3	0,9	1	---	---	5,3	2
Ulaşım için servis talebi	1,1	3	---	---	2,6	3	---	---
Hukuksal destek	0,4	1	0,9	1	---	---	---	---
Dil Eğitimine Yönelik Talepler								
Türkçe öğrenme desteği / Türkçe eğitim talebi	3,7	10	0,9	1	6,1	7	5,3	2
Talebi Olmayanlar	56,6	151	70,2	80	55,7	64	18,4	7
Diğer	0,7	2	0,9	1	0,9	1	---	---

WGSS'lere başvuran ve görüşülen kadınlara WGSS'lerde sunulan hizmetlerin iyileştirilmesi için önerilerinin sorulduğu ikinci ve üçüncü sırada verdikleri cevaplar ise Tablo 29 ve Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 29. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerde verilen hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik ikinci önerilerinin dağılımı								
Kurumdan beklentiler	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
İkinci tercih (n=29)								
Yardım Talepleri								
Yardım desteği / maaş / maddi destek	13,8	4	12,5	1	18,2	2	10,0	1
Yardım, eğitim ve dağıtılan kitlerden haberdar olmak ve yararlanmak	10,3	3	25,0	2	9,1	1	---	---
Sağlık Hizmeti Talepleri								
Ultrason cihazı talebi / Kurumdaki cihazların artırılması / Tahlil yapılabilmesi	20,7	6	12,5	1	18,2	2	30,0	3
Çalışan sayısının artırılması / Doktor sayısının artırılması / Uzman doktorların artırılması	10,3	3	---	---	---	---	30,0	3
İlaç desteği	6,9	2	---	---	9,1	1	10,0	1
Kadın doğum uzmanı talebi / Hamileler için hizmetlerin artırılması	6,9	2	---	---	---	---	20,0	2
Merkeze yakın eczane talebi	6,9	2	25,0	2	---	---	---	---
Kadın doktor talebi	3,4	1	12,5	1	---	---	---	---
Kuruma Yönelik Talepler								
Tercüman desteği	13,8	4	12,5	1	27,3	3	---	---
Hukuksal destek	3,4	1	---	---	9,1	1	---	---
Dil Eğitimine Yönelik Talepler								
Türkçe öğrenme desteği / Türkçe eğitim talebi	3,4	1	---	---	9,1	1	---	---

Tablo 30. Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerde verilen hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik üçüncü önerilerinin dağılımı

Kurumdan beklentiler	Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
	%*	n	%*	n	%*	n	%*	n
Üçüncü tercih (n=7)								
Sağlık Hizmeti Talepleri								
Ultrason cihazı talebi / Kurumdaki cihazların artırılması / Tahlil yapılabilmesi	14,3	1	---	---	---	---	33,3	1
Kuruma Yönelik Talepler								
Tercüman desteği	42,9	3	---	---	100,0	3	---	---
Merkezin büyütülmesi, ihtiyaca göre düzenlenmesi / Hizmetlerin artırılması	14,3	1	---	---	---	---	33,3	1
Çalışanların daha anlayışlı davranması ve muamelelerin iyileştirilmesi	14,3	1	100,0	1	---	---	---	---
Dil Eğitimine Yönelik Talepler								
Türkçe öğrenme desteği / Türkçe eğitim talebi	14,3	1	---	---	---	---	33,3	1

5. GENEL DEĞERLENDİRME

Ortadoğu’da süregelen savaş ortamı sonucunda yaşanan insani kriz ve insanların yurtlarını terk etmek zorunda kalmalarının ardından, 2011 yılından itibaren Türkiye yoğun bir göç akınına uğramıştır. Göçün ilk zamanlarında gerek varolan politikalar, gerek mevcut kurumlar ve insan kaynağı, gerekse sunulan hizmetler, gereksinimleri karşılamada yetersiz kalmıştır. Ancak zaman içerisinde ihtiyaçların şekillendirmesi ve yürütülen çalışmalardan elde edilen verilerin olumlu katkıları ile, bu açığın kapanmasında önemli bir yol kat edilmiştir.

Sağlık hizmetlerinin planlanması ve ihtiyaç sahiplerinin, ayırım gözetmeksizin bu hizmetlere eksiksiz erişiminin sağlanması kuşkusuz diğer ihtiyaçların ötesinde bir öneme sahiptir. Belirtilen gereksinimlerden yola çıkarak yürütülmekte olan “*Kadın ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlar ve Kadın Sağlığı Danışma Merkezleri Oluşturmak Suretiyle Suriyeli ve Diğer Göçmen Kadınların Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hizmetlerine Erişimlerini Güçlendirme Projesi*” kapsamında, Alemdağ, Gülveren ve Yenimahalle’deki Kadın ve Kız Çocukları için Güvenli Alanlarda hizmet sunumu devam ederken, karşılaşılan sorunlarda, süreçler aksadıkça, göç ve kadın sağlığı açısından kanıta dayalı veri eksikliği olduğu gerçeği ile bir kere daha yüzleşilmiştir. Bu veri eksikliği, Suriyeli mülteci kadınlar açısından ve onların yereldeki özel ihtiyaçlarının belirlenmesi açısından bir araştırma yapılması zorunluluğunu daha da belirginleştirmiştir. Bu doğrultuda, yürütülen araştırma kapsamında yapılan görüşmelerin organizasyonunda, WGSS’lerde hizmet vermekte olan sosyal hizmet uzmanları ve psikologların desteğinin alınması ve görüşmelerin iyi derecede Arapça bilen, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı sosyal bilimler kökenli 4 kadın görüşmeci tarafından gerçekleştirilmiş olması araştırmanın güçlü yanları olarak görülmektedir. Araştırmanın Suriyeli kadınları temsil iddiası olmasa da, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile üreme sağlığı ve cinsel sağlık konularında, kültürel duyarlılığa sahip ve ayrımcı olmayan hizmet sunumu açısından katkıları olacağına inanılmaktadır. Son olarak, mülteci kadınların sorunlarına ve ihtiyaçlarına ilişkin yapılacak planlamalarda, onların görüşlerinin dahil edilmediği ve sözlerine yer verilmediği bir kurgunun başarıya ulaşma şansının çok düşük olduğu değerlendirildiğinden, söz konusu araştırma, mülteci kadınların ihtiyaçlarını, yüz yüze yapılan anketler aracılığı ile ortaya çıkarması açısından da önemli bulunmaktadır. Bu nedenle, mülteci kadınlara yönelik hizmet veren ilgili birimlerin yürütmekte olduğu çalışmalara yön vermesi, kaynakların etkin kullanımı ve kurumlararası işbirliklerinin geliştirilmesi açısından, sonuçların geniş kitlelerle paylaşılması öncelikli görülmektedir.

WGSS’lere Yapılan Başvurulara İlişkin Değerlendirmeler

Suriyeli mülteci kadınların, WGSS’lere, en çok kendi veya yakınlarına ilişkin sağlık sorunları nedeni ile başvurdukları (%73) görülmüştür. WGSS’lerin Sağlık Bakanlığı’nın Göçmen Sağlığı Merkezleri

içerisinde yer alması, sağlık hizmeti talebi ile başvuruların yüksek olmasını beraberinde getiriyor şeklinde yorumlanabilir. Cankurtaran ve Albayrak'ın (18) çalışmasında da, kadınların kamu kurumu tarafından sunulmakta olan birinci basamak sağlık hizmetinden yararlanma amacıyla WGSS'lere gelmelerinin, eşleri tarafından da engellenmediği ortaya konulmuştur. Bu şekilde, kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve üreme sağlığı ve cinsel sağlık hizmetlerini, temel sağlık hizmetlerinin bir bileşeni olarak WGSS'lerde alabilmekte, buralarda diğer mülteci kadınlarla sosyalleşme olanağı yakalamaktadırlar.

WGSS'ye ilk başvuru nedenlerine ilişkin sıralamalarda çok farklılık görülmesine de, WGSS'ler arasında yüzdeler değişmektedir. Örneğin Yenimahalle WGSS'ye kendisinin ya da ailesinin sağlık sorunları nedeniyle başvuru oranı %95 iken, bu oran Alemdağ'da %52 olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçe öğrenmek, eğitimlere ve etkinliklere katılmak ve bunlardan haberdar olmak nedeniyle WGSS'ye ilk başvuru Alemdağ'da %28 iken, Yenimahalle'de %3'dür. Hukuksal destek alma talebi ile ilk başvuru oranı Alemdağ'da %12 iken, Yenimahalle'de hukuksal destek alma talebiyle başvuru bulunmamaktadır. Bu durum, yerelde yaşanan yere göre ihtiyaçların değişiklik gösterebildiği şeklinde yorumlanabilir. Dolayısı ile, hizmetlerin planlanmasında yerel ihtiyaçların gözetilmesi yararlı olacaktır.

WGSS'lerde, UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu tarafından sağlanarak dağıtılan hijyen ve kadın hijyen kitlerine yönelik memnuniyetin hem kitlerin dağıtım sıklığı hem de kitlerin içeriği açısından, diğer hizmetlere yönelik memnuniyetten daha düşük olduğu ortaya konulmuştur. Ancak, konuya ilişkin UNFPA, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu bu araştırma sonlanmadan, kitlere yönelik bağımsız bir memnuniyet araştırması yapmış ve kitlerin içeriğini araştırma sonuçlarına göre değiştirmiştir. Bununla birlikte, mülteci kadınlarda sosyal hizmet ihtiyacındansa sosyal yardım mantığının daha yaygın olması ve bu nedenle aynı ve nakdi yardım talebinin mülteciler arasında yaygın olması kitlere ilişkin memnuniyetin düşük olmasını açıklayacak iki faktör olarak görülebilir.

Araştırma sonuçları, yıllar içerisinde WGSS'lere başvuru yüzdelerinin yükseldiğini göstermektedir. Bu durum, zaman içerisinde WGSS'lerin daha fazla tanınması, sağlık aracısı mekanizmasının işler hale getirilerek WGSS'lerin ve sunulan hizmetlerin daha geniş kesimlere duyurulması ile açıklanabilir. Ayrıca, WGSS'lerden hizmet olarak çalışanlar ile güven ilişkisi kuran mülteci kadınların kendi toplulukları ile olumlu deneyimlerini paylaşmaları da WGSS'lere başvuruların artmasını beraberinde getirmektedir.

WGSS'lere başvuran Suriyeli mülteci kadınların WGSS'lerden beklentileri sorulduğunda, kadınların %22'si merkezlerden memnun olduğunu ve herhangi bir talebi olmadığını belirtmiştir. Mevcut durumun dışında beklentisi olanlarda, sırası ile "ultrason cihazı talebi/kurumdaki cihazların artırılması/tahlil yapılabilmesi", "çalışma/iş imkanı" ve "Türkçe öğrenme desteği/Türkçe eğitim talebi" (%18, %8 ve %7) ön plana çıkmaktadır. WGSS'lere başvuran kadınlar, çalışanlar tarafından, daha kapsamlı hizmet alabilmeleri için ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirilmektedirler. Kurumdaki tıbbi cihazların ve dolayısı ile yapılan tahlillerin sınırlı olması, bu nedenle diğer sağlık kuruluşlarına yönlendirmeleri artırmaktadır. Hizmet alan kadınların kadınların cihaz ve tahlillerin yaptırılması talebi, tüm hizmetleri WGSS'lerden alma istekleri ile açıklanabilir.

Gelir getirici bir işte çalışma durumuna bakıldığında, araştırma bulguları kadınların %5'inin halen gelir getirici bir işte çalıştığını, daha önce çalışanların ise %81'inin göç sonrasında ücretli bir işte çalışmaya devam edemediğini ortaya koymaktadır. Çelik (19), çalışmasında, mültecilerin göç sonrası güvencesiz ve düşük ücretli işlerde istihdam edilmesi nedeniyle, yerli halk arasında işsizlik ve yoksullaşmanın artmasının ve çeşitli sosyal yardımlara erişme güçlüklerinin Suriyelilere yüklenmeye çalışıldığını belirtmekte ve bu durumu "yoksulların rekabeti" olarak değerlendirmektedir. Dolayısı ile gelir getirici bir işte çalışma olanakları, tıpkı yerel halkın olanaklarının az olması gibi, mülteci kadınlar için de oldukça sınırlıdır. Bu nedenle, çalışma talebi ile yapılan başvuruların çoğu sonuçsuz kalabilmekte,

bu durum WGSS'lerde sunulmakta olan güçlenme çalışmalarını da sekteye uğratmaktadır.

WGSS'lerde hizmet sunan personel Arapça bilmekte olup, proje kapsamında her merkezde istihdam edilen tercümanlar aracılığı ile dil sorununa çözüm bulunmaya çalışılmaktadır. WGSS'ler dışındaki kurum ve kuruluşlara yönlendirmelerde veya resmi işlemlerin takibinde, WGSS çalışanları mülteci kadınlara dil konusunda destek sunmaktadır. Bundan da önemlisi, kadınlarla WGSS'lerde dil pratik çalışmaları yapılmakta, başvuranlar Halk Eğitim Merkezlerinde verilmekte olan dil kurslarına yönlendirilmektedirler. Yaşanılan ülkenin dilini bilmek, yasaları, sunulan hizmetleri, kurumları bilmek ve yerel halkla olumlu bir etkileşim açısından da olmazsa olmazlar arasındadır. Bu nedenle, dil öğrenmeye yönelik olanakların çok daha yaygınlaştırılması ve erişilebilir olması öncelikli müdahale alanlarından olmalıdır.

Üreme Sağlığı Hizmetlerine ve İhtiyaçlarına İlişkin Değerlendirmeler

Çalışmalar, insani kriz durumlarında yerinden zorla edilmiş mülteci kadın ve kız çocuklarına yönelik cinsel sağlık ve üreme sağlığı (CSÜS) hizmetlerinin ve bu hizmetlere erişimin yetersiz olduğunu, bu durumun kadın ve kız çocuklarının CSÜS haklarını tam anlamıyla kullanmalarının önünde engel oluşturduğunu göstermektedir. Bu eksiklikten yola çıkılarak, Proje kapsamında, kadın ve kız çocukları için güvenli alanlar oluşturularak, CSÜS hizmetlerinin birinci basamak temel sağlık hizmetlerine entegre bir şekilde sunulmasına katkı sağlanmaya çalışılmaktadır. WGSS'lerde CSÜS konusunda bireysel danışmanlık ve psikososyal desteğin yanısıra, grup danışmanlığı, eğitimler ve bilinç artırıcı faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Buna ek olarak, antenatal bakım, postnatal bakım, gebeliği önleyici yöntemlerin sağlanması (oral kontraseptif, enjeksiyonlar, kondom, rahim içi araç – RİA) ve gerek duyulması halinde daha kapsamlı hizmete erişim için başka kurum ve kuruluşlara yönlendirme yapılması WGSS'lerde sunulan CSÜS hizmetlerindedir.

Araştırma sonuçları, araştırmaya katılan kadınların %91'inin en az bir kez canlı doğum yaptığını göstermektedir ve WGSS'lere başvuran kadınların Türkiye'de yaptıkları doğumları %95 gibi yüksek bir oranda kamu hastanelerinde yaptıklarını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, WGSS'lere ulaşan kadınların kamuda sunulan sağlık hizmetlerine de erişebildiğine işaret etmektedir. Zaten geçici koruma statüsündeki mültecilerin sağlık hizmetlerinden yararlanma usul ve esasları 6203 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği uyarınca düzenlenmiş ve uygulamaya konulmuştur (7). Sağlık hizmetlerinin, görece en kolay ulaşılan hizmetler arasında geldiği söylenebilir.

WGSS'lere başvuran kadınların gebeliği önleyici yöntem kullanımlarına bakıldığında, %69'unun bugüne kadar herhangi bir gebeliği önleyici yöntem kullandığı, %47'sinin halen bir yöntem kullanmakta olduğu ortaya çıkmaktadır. Rahim içi araç (RİA) en sık kullanılan yöntem (%50) olarak ifade edilmekle birlikte halen kullanılmakta olan yöntemlerde modern aile planlaması yöntemlerinin öne çıkıyor olması da dikkat çekicidir. Merkezlere başvuran Suriyeli mülteci kadınlarda yöntem kullanmama nedenleri irdelendiğinde, hizmete ulaşamıyor olma ve kültürel kısıtlamalardansa, eşlerle beraber olmama, cinsel ilişkiye girmeme, yeni doğum yapmış olma, menopoza girmiş olma gibi nedenlerin vurgulandığı göze çarpmaktadır. Bu bulgu, sağlık hizmet sunumu açısından olumlu yorumlanabilir.

Araştırmada modern yöntem kullanımının kadınların eğitim durumları ile de doğru orantılı değişiklik göstermediği sonucu elde edilmiştir. Modern yöntem kullanımı en çok ilköğretim birinci kademe mezunu kadınlarda görülürken (%45,5), lise ve üzeri mezuniyeti olan kadınların en düşük oranda modern yönetime başvurdukları ortaya çıkmaktadır. Başka bir şekilde ifade edilecek olursa, Suriyeli mülteci kadınların eğitim durumlarının, gebeliği önlemek için modern yöntem kullanımında belirleyici

olmadığı görülmektedir. Bu durumda, WGSS’lerde CSÜS konularında verilen eğitimlerin artırılarak sürdürülmesinin, daha geniş kesimlerin bu eğitimlere katılımının sağlanmasının ve CSÜS konusunda bilinç artırmaya yönelik çeşitli faaliyetler yapılmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hizmetlerine ve İhtiyaçlarına İlişkin Değerlendirmeler

Özellikle kadınlar ve kız çocukları, yaşamları boyunca toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) biçimlerine maruz kalmaktadırlar. Göç öncesinde, göç sürecinde ve göç sonrasında maruz kalınan şiddet biçimleri farklılaşıp, değişebilmektedir. Mülteci kadınlar ve kız çocukları, kadın olmalarının yanı sıra zorla yerinden edilmiş bireyler olmaları nedeniyle bu yükü katmerlenerek yaşamaktadırlar. Özellikle, varolan hizmetlere erişim güçlüğü, sosyal destekten yoksun olma, kadınların kendilerini güvende hissetmemelerine ve bunun gibi birçok etken ile birlikte TCDŞ ile mücadele ve haklarını kullanabilme noktasında olumsuzluklarla karşılaşabilmelerine neden olabilmektedir. TCDŞ’ye karşı özel önlemler alınması ve bu süreçte özel ihtiyaç gruplarının spesifik olarak gözetilmeleri Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve ulusal yasal mevzuat ile güvence altına alınmıştır.

Yukarıda belirtilen çıkış noktalarından hareketle, Alemdağ, Yenimahalle ve Gülveren’de oluşturulan Kadın ve Kız Çocukları için Güvenli Alanlar (WGSS) ile, mülteci kadın ve kız çocuklarının yararlanabileceği merkezler oluşturulmuş olup, TCDŞ hizmetleri de, CSÜS hizmetleri ile birlikte merkezlerin temel iki hizmet alanından birisi olmuştur. Bu bağlamda, WGSS’lerde sunulan TCDŞ hizmetleri çoğunlukla bireysel danışmanlık, psikososyal destek, grup danışmanlıkları olarak koruma hizmetlerini içermektedir. Bununla birlikte, Türkçe dil pratikleri, takı tasarımı kursları, drama kursları gibi güçlenme faaliyetleri, çocuk yaşta evlilikler, TCDŞ çeşitleri, koruyucu sosyal mekanizmalar, TCDŞ’ye yönelik ulusal politikalar, yasalar ve hizmetler konularında eğitimler ve diğer bilinç artırıcı faaliyetler de WGSS’lerin hizmetleri kapsamındadır. CSÜS hizmetlerinde olduğu gibi, TCDŞ hizmetlerinde de WGSS’lerin olanaklarını aşan özel konularda, yararlanıcılar başka kurum ve kuruluşlara yönlendirilmektedir. Özellikle kız çocuklarına yönelik istismar durumlarında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile yakın temas halinde çalışılmakta, WGSS’lere yansıyan çok sayıda çocuk yaşta evlilik vakası kurumlararası işbirliği ile çözüme kavuşturulmaktadır.

Göç sonrası TCDŞ vakalarında artışa işaret eden literatür bilgisini destekleyecek şekilde, bu araştırmada da, son 12 ay içinde, her 10 mülteci kadından 9’unun fiziksel şiddete, 8’inin duygusal şiddete, 8’inin ise cinsel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Araştırma kapsamındaki kadınların, yaşamlarının herhangi bir döneminde yakın ilişkide oldukları bir erkek tarafından maruz kaldıkları şiddete ilişkin en büyük oran (her 10 kadından 6’sı) duygusal şiddete görülmektedir. Kadınların ifadelerinde duygusal şiddete ilişkin farkındalıklarının olması, yaşadıkları cinsel şiddeti dile getiriyor olmaları gibi kültürel kodlarının dışına çıkan durumlarda, WGSS’lerde sunulan bilinç artırıcı faaliyetlerin etkisinin olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

WGSS’lerde görüşülen ve eşleri ya da birlikte oldukları erkekler tarafından duygusal, fiziksel veya cinsel şiddete maruz bırakılan kadınların büyük bir çoğunluğu (%93) yaşadıkları şiddet olayları ile ilgili kurumsal bir başvuru yapmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan ve eşleri ya da birlikte oldukları erkekler tarafından duygusal, fiziksel veya cinsel şiddete maruz bırakılan kadınlardan, yaşadıkları şiddet olayları ile ilgili kurumsal başvurunun, en çok cinsel şiddete maruz kalma durumunda (%14) yapıldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla fiziksel (%10) ve duygusal şiddet (%7) izlemektedir.

TCDS'ye maruz bırakılan kadınların %42'sinin yaşadığı fiziksel, duygusal ve cinsel şiddeti yakın çevresine anlattığı görülmektedir. Kadınlara şiddete maruz kalma durumlarını kimlerle paylaştıkları sorulduğunda ise, kadınlar, yaşadıklarını arkadaş, komşu ve eşlerinin ailesindense, kendi aileleri ile paylaştıklarını ifade etmişlerdir (%77).

Cankurtaran ve Albayrak (18) yaptıkları çalışmada, Suriyeli kadınların maruz kaldıkları şiddeti ailenin mahremiyetinin ihlali olarak ifade ederek, toplumsal öğretilere ihanet etmemek adına kadınların bu yaşantılarını açığa çıkarmaktan kaçındıklarını belirtmektedirler. Yine aynı çalışmada, kadınların WGSS'lerden aldıkları eğitimler yoluyla güçlendikleri, kadınları koruyan düzenlemelerden haberdar oldukları, bu bağlamda eşlerine karşı geldikleri, susup boyun eğmek yerine şiddete karşı direnme pratikleri geliştirdikleri ve bu bilgileri birbirleri ile paylaşarak karşılıklı bir güçlenme süreci yaşadıkları belirtilmektedir. Bu çalışmada da, kurumsal bildirim düşük olması, kadınların mahremiyeti koruma kaygıları ve kendilerini güvende hissetmiyor olmaları ile açıklanabilir. Zaten yerinden zorla edilmiş bireyler olarak, yaşadıkları şiddeti ancak yine kendilerini güvende hissettikleri kendi aileleri ile ve WGSS'lerde güven ilişkisi kurdukları sosyal hizmet uzmanı ve psikologlarla paylaşımları bu çıkarımı desteklemektedir. Kadınların, kendilerini yeterince güçlü hissettiklerinde, şiddet bildiriminde bulunma aşamasında bir sosyal desteklerinin ve diğer destek mekanizmalarının olduğunu bildiklerinde, kurumsal başvuru yöntemini daha fazla seçecekleri değerlendirilmektedir.

Daha önce de söz edildiği gibi, çocuk yaşta evlilikler, WGSS'lerde en sık karşılaşılan sorun alanlarından bir tanesidir. Çocuk yaşta evliliklerle mücadelede olanaklar sınırlı kalabilmekte, ancak kurumlararası işbirliği ile vakalar çözümlenmeye çalışılmaktadır. Araştırmaya katılan kadınların %59'u 18 yaş altı evlilik yaptığını ifade etmiştir. Ancak, çocuk yaşta evliliklerin kadın sağlığı sonuçlarını, anne ve bebek ölüm riskini artırdığını, kadınlar üzerinde psikolojik etki bıraktığını büyük oranda bilmektedirler. Bununla birlikte kadınlar, Türkiye'deki resmi evlenme yaşı (%85), ebeveynlerin 15 yaşından küçük çocuklarını evlendirmeleri durumunda suç işlemiş olacakları (%84) ve tek eşle evliliğin yasal olduğu (%77) bilgisine sahiptirler. Çocuk yaşta evlilikler özelinde WGSS'lere çok sayıda bilinç artırıcı faaliyet ve etkinlik yapılmış olduğundan, bu etkinliklerin kadınlarda belirli bir bilinç ve bilgi düzeyini oluşturduğu söylenebilir.

Araştırma bulguları, mülteci kadınların evlilik içi tecavüz ya da istek dışında cinsel ilişkiye girmenin suç olduğunu daha az bildiklerini, yalnızca %40'ının çalışmak için eşlerinden izin almak zorunda olmadığından haberdar olduğunu göstermektedir. WGSS'lerde, Suriyeli mülteci kadınlara yönelik olarak ileride planlanacak eğitimlerde kadınların daha az bilgi sahibi olduğu konuların önceliklendirilmesi yararlı olacaktır.

Bundan sonraki süreçte, WGSS'lerden hizmet almayanlara yönelik bir araştırma yapılması, bu kişilerin, WGSS'lere gelmeleri önündeki engellerin ve karşılanamayan hizmet ihtiyaçlarının belirlenmeye çalışılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Bu çalışmalarda, WGSS'lerde istihdamı sağlanan ve kendi toplulukları ile WGSS'ler arasında bir köprü görevi gören sağlık araçlarından yararlanılmasının olumlu sonuçlarının olacağı göz ardı edilmemelidir.

REFERANSLAR

1. United Nations, Resources for speakers on Global Issues, Refugees. [Internet] <http://www.un.org/en/globalissues/briefingpapers/refugees/nextsteps.html> Erişim Tarihi: 03.11.2016.
2. Ekmekci, P. E. (2016). Syrian refugees, health and migration legislation in Turkey. *Journal of Immigrant Minority Health*, 19(91), 1-8. doi:10.1007/s10903-016-0405-3.
3. UNFPA, State of World Population 2015, Shelter from the storm. [Internet] http://www.unfpa.org/sites/default/files/sowp/downloads/State_of_World_Population_2015_EN.pdf Erişim Tarihi: 03.11.2016.
4. Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi (1951). [Internet] http://www.danistay.gov.tr/upload/multecilerin_hukuki_durumuna_dair_sozlesme.pdf. Erişim Tarihi: 10.05.2019.
5. Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü (1967). [Internet] [http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%20C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%20C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C(1).pdf). Erişim Tarihi: 10.05.2019.
6. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). Resmi Gazete, Sayı: 28615, Tarih: 11.04.2013.
7. Geçici Koruma Yönetmeliği (2014). [Internet] http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf. Erişim tarihi: 10.05.2019.
8. Samari, G. (2015). The Response to Syrian Refugee Women's Health Needs in Lebanon, Turkey and Jordan and Recommendations for Improved Practice. [Internet] <http://www.humanityinaction.org/knowledgebase/583-the-response-to-syrian-refugee-women-s-health-needs-in-lebanon-turkey-and-jordan-and-recommendations-for-improved-practice>, Erişim tarihi: 03.02.2017.
9. Chynoweth, S. K. (2008). The need for priority reproductive health services for displaced Iraqi women and girls. *Reproductive Health Matters*, 16(31), 93-102. doi: 10.1016/s0968-8080(08)31348-2.
10. World Health Organization, World Health Statistics 2015 [Internet] http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/170250/1/9789240694439_eng.pdf?ua=1&ua=1 (world health statistics report, 2015) Erişim Tarihi: 03.11.2016.
11. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2019). [Internet] http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik. Erişim tarihi: 10.05.2019.
12. McCarthy, Anne E., et al. "Spectrum of illness in international migrants seen at GeoSentinel clinics in 1997–2009, part 2: migrants resettled internationally and evaluated for specific health

concerns.” *Clinical infectious diseases* (2012): cis1016.

13. Kılıç, M., Arslanyılmaz, M ve Bahar-Özvarış, Ş. (2015). Savaş ve Çatışma Ortamında Kadın Sağlığı. *STED*, 24 (6), 230-236.

14. Inter-Agency Working Group on Reproductive Health in Crises (IAGW) (2011). Minimum Initial Service Package. [Internet] <http://iawg.net/minimum-initial-service-package/> (18 January 2019, date last accessed).

15. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.

16. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2015). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.

17. WHO, 2001. Putting Women First: Ethical and Safety Recommendations for Research on Domestic Violence Against Women: Department of Gender and Women’s Health Family and Community Health, WHO, Geneva, Switzerland.

18. Cankurtaran, Ö ve Albayrak H. (2019) Suriye’den Türkiye’ye Kadın Olmak. Ed. Prof. Dr. Şevkat Bahar-Özvarış ve Uzm. Psk. Türküler Erdost. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.

19. Çelik, K. (2018). Kültürlerarası Duyarlılık ve Birlikte Yaşam. Ed. Prof. Dr. Şevkat Bahar-Özvarış ve Uzm. Psk. Türküler Erdost. Ankara: Tünel Yayıncılık.

EKLER

Ek.1. Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul Onayı

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : 16969557 - 755

Konu : ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 16 MAYIS 2017 SALI
Toplantı No : 2017/13
Proje No : GO 17/243 (Değerlendirme Tarihi: 14.03.2017)
Karar No : GO 17/243- 30

Üniversitemiz Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Şevkat Bahar ÖZVARIŞ' ın sorumlu araştırmacı olduğu, Doç. Dr. İlkur Yüksel KAPTANOĞLU, Öğr. Gör. Hande ÜNLÜ, Arş. Gör. Dr. Tuğçe Mehlika ŞANVER ve Psk. Türküler ERDOST ile birlikte çalışacakları, GO 17/243 kayıt numaralı, "*Kadın Sağlığı Danışma Merkezlerine Başvuran Suriyeli Kadınların Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Hizmetlerine İlişkin İhtiyaçlarının Belirlenmesi Araştırması*" başlıklı proje önerisi araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

1. Prof. Dr. Nurten AKARSU (Başkan)	10 Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU (Üye)
2. Prof. Dr. Sevda F. MÜFTÜOĞLU (Üye)	11 Yrd. Doç. Dr. Özay GÖKÖZ (Üye)
3. Prof. Dr. M. Yıldırım SARAYCI (Üye)	İZİNLİ
12. Doç. Dr. Gözde GİRGİN (Üye)
4. Prof. Dr. Necdet SAĞLAM (Üye)	13. Doç. Dr. Fatma Visal OKUR (Üye)
5. Prof. Dr. Hatice Doğan BUZOĞLU (Üye)	14. Doç. Dr. Can Ebru KURT (Üye)
İZİNLİ
6. Prof. Dr. R. Köksal ÖZGÜL (Üye)	15. Yrd. Doç. Dr. H. Hüsrev TURNAGÖL (Üye)
7. Prof. Dr. Ayşe Lale DOĞAN (Üye)	İZİNLİ
16. Öğr. Gör. Dr. Müge DEMİR (Üye)
8. Prof. Dr. Elmas Ebru YALÇIN (Üye)	17. Öğr. Gör. Meltem ŞENGELEN (Üye)
9. Prof. Dr. Mintaze Kerem GÜNEŞ (Üye)	İZİNLİ
18. Av. Meltem ONURLU (Üye)

EK 2. Suriyeli kadınların eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerden maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin son 12 aydaki yaygınlığı

Kadın Sağlığı Danışma Merkezlerine başvuran ve görüşülen kadınların eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerden maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin son 12 aydaki yaygınlığı									
		Toplam		Alemdağ		Gülveren		Yenimahalle	
		%	n	%	n	%	n	%	n
Duygusal şiddet									
Hakaret, küfür,	Hayır	22,3	49	41,3	26	5,7	4	21,8	19
	Bir kez	0,9	2	---	---	2,9	2	---	---
	İki kez	0,9	2	1,6	1	1,4	1	---	---
	Birkaç kez	25,0	55	19,0	12	14,3	10	37,9	33
	Çok kez (5+)	50,9	112	38,1	24	75,7	53	40,2	35
Aşağılama, küçük düşürme	Hayır	38,0	46	62,9	22	23,8	5	29,2	19
	Bir kez	0,8	1	---	---	---	---	1,5	1
	İki kez	5,0	6	---	---	---	---	9,2	6
	Birkaç kez	16,5	20	8,6	3	9,5	2	23,1	15
	Çok kez (5+)	39,7	48	28,6	10	66,7	14	36,9	24
Tehditkar davranma	Hayır	40,5	49	62,8	27	29,4	5	27,9	17
	Bir kez	---	---	---	---	---	---	0,0	0
	İki kez	6,6	8	4,7	2	---	---	9,8	6
	Birkaç kez	21,5	26	7,0	3	---	---	37,7	23
	Çok kez (5+)	31,4	38	25,6	11	70,6	12	24,6	15
Yakınlarına zarar vermekle tehdit etme	Hayır	40,0	18	62,5	10	15,4	2	37,5	6
	Bir kez	2,2	1	---	---	---	---	6,3	1
	İki kez	2,2	1	6,3	1	---	---	---	---
	Birkaç kez	6,7	3	---	---	---	---	18,8	3
	Çok kez (5+)	48,9	22	31,3	5	84,6	11	37,5	6
Fiziksel şiddet (n=401)									
Tokat atma, bir şey fırlatma	Hayır	47,7	53	81,0	34	18,4	7	38,7	12
	Bir kez	4,5	5	7,1	3	5,3	2	---	---
	İki kez	4,5	5	2,4	1	5,3	2	6,5	2
	Birkaç kez	15,3	17	2,4	1	18,4	7	29,0	9
	Çok kez (5+)	27,9	31	7,1	3	52,6	20	25,8	8
İtme, tartaklama, saçını çekme (n=400)	Hayır	46,3	37	78,3	18	28,6	6	36,1	13
	Bir kez	3,8	3	8,7	2	---	---	2,8	1
	İki kez	1,3	1	---	---	---	---	2,8	1
	Birkaç kez	17,5	14	8,7	2	9,5	2	27,8	10
	Çok kez (5+)	31,3	25	4,3	1	61,9	13	30,6	11
Yumruğuyla ya da canını yakacak bir şeyle vurma	Hayır	42,3	22	86,7	13	20,8	5	30,8	4
	Bir kez	1,9	1	---	---	4,2	1	---	---
	İki kez	1,9	1	---	---	4,2	1	---	---
	Birkaç kez	15,4	8	6,7	1	4,2	1	46,2	6
	Çok kez (5+)	38,5	20	6,7	1	66,7	16	23,1	3

Tekmeleme, sürüklenme, dövme	Hayır	41,7	20	90,9	10	21,7	5	35,7	5
	Bir kez	2,1	1	---	---	---	---	7,1	1
	İki kez	---	---	---	---	---	---	---	---
	Birkaç kez	14,6	7	9,1	1	8,7	2	28,6	4
	Çok kez (5+)	41,7	20	---	---	69,6	16	28,6	4
Boğazını sıkma, bir yerini yakma	Hayır	38,9	7	80,0	4	11,1	1	50,0	2
	Bir kez	5,6	1	20,0	1	---	---	---	---
	İki kez	---	---	---	---	---	---	---	---
	Birkaç kez	5,6	1	---	---	11,1	1	---	---
	Çok kez (5+)	50,0	9	---	---	77,8	7	50,0	2
Bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etme, bunları kullanma	Hayır	46,7	7	100,0	4	14,3	1	50,0	2
	Bir kez	---	---	---	---	---	---	---	---
	İki kez	---	---	---	---	---	---	---	---
	Birkaç kez	---	---	---	---	---	---	---	---
	Çok kez (5+)	53,3	8	---	---	85,7	6	50,0	2
Cinsel şiddet (n=401)									
Fiziksel güç kullanarak zorla cinsel ilişkiye girme	Hayır	46,7	21	90,0	9	20,0	2	40,0	10
	Bir kez	---	---	---	---	---	---	---	---
	İki kez	4,4	2	---	---	---	---	8,0	2
	Birkaç kez	20,0	9	---	---	20,0	2	28,0	7
	Çok kez (5+)	28,9	13	10,0	1	60,0	6	24,0	6
İstemeyerek cinsel ilişkiye girme	Hayır	45,3	29	73,9	17	18,2	2	33,3	10
	Bir kez	3,1	2	---	---	9,1	1	3,3	1
	İki kez	---	---	---	---	---	---	---	---
	Birkaç kez	29,7	19	17,4	4	9,1	1	46,7	14
	Çok kez (5+)	21,9	14	8,7	2	63,6	7	16,7	5
Cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü bir şey yapmaya zorlama	Hayır	52,6	10	80,0	4	40,0	2	44,4	4
	Bir kez	---	---	---	---	---	---	---	---
	İki kez	---	---	---	---	---	---	---	---
	Birkaç kez	15,8	3	---	---	---	---	33,3	3
	Çok kez (5+)	31,6	6	20,0	1	60,0	3	22,2	2